

**UCHWAŁA NR III/44/2024
RADY MIEJSKIEJ W BIELSKU-BIAŁEJ**

z dnia 27 czerwca 2024 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kultury Bielska-Białej do 2030 roku”

Na podstawie art. 18 ust.1, art.7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024.609 t.j.)

**Rada Miejska
p o s t a n a w i a:**

§ 1. Przyjąć „Strategię Rozwoju Kultury Bielska-Białej do 2030 roku” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

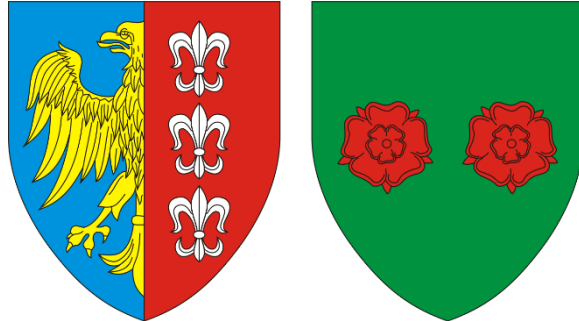
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Bielska-Białej.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miejskiej

Dorota Piegzik-Izydorzyc

Załącznik do uchwały Nr III/44/2024
Rady Miejskiej w Bielsku-Białej
z dnia 27 czerwca 2024 r.

STRATEGIA ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU

MIASTO SPLOTÓW

Bielsko-Biała 2024

Spis treści

Wstęp.....	3
Uwarunkowania rozwoju kultury w Bielsku-Białej	6
Diagnoza generalna	6
Kontekst europejski	25
Kontekst krajowy	29
Kontekst regionalny	33
Kontekst lokalny.....	35
Kultura jako czynnik strategicznego rozwoju miasta	36
Wartości wyznaczające misję i wizję kultury w Bielsku-Białej.....	41
Misja Bielska-Białej w wymiarze kulturalnym	47
Wizja „Kulturalne Bielsko-Biała 2030”	48
Cele strategiczne i cele operacyjne	50
Uwarunkowania realizacji celów – analiza SWOT.....	53
Kierunki działań na rzecz realizacji celów strategii	59
Mechanizm wdrażania strategii.....	67
System ewaluacji i monitoringu.....	70
Metody zbierania danych w procesie monitoringu.....	70
Ewaluacja.....	72

Wstęp

Podstawę *STRATEGII ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU* tworzą trzy kluczowe założenia.

Założenie pierwsze wyznacza obszary tematyczne wizji i strategii rozwoju kulturalnego. Są to:

- materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe miasta wyznaczające specyfikę Bielska-Białej w regionie,
- kapitał kreatywny mieszkańców i środowisk kulturotwórczych,
- aktywności lokalnych środowisk i instytucji kultury w ujęciu aktywności budujących wyróżniki miasta oraz aktywności o znaczeniu lokalnym, adresowane do mieszkańców i podnoszące komfort życia w mieście,
- uczestnictwo w kulturze odnoszące się do różnych grup mieszkańców oraz ich aktywności kulturalnej,
- infrastrukturalne zaplecze kultury - obiekty wraz z wyposażeniem i ich dostępnością,
- system komunikacji o kulturze i poprzez kulturę,
- pozycja miasta wyznaczana przez kulturę.

Założenie drugie odnosi się do priorytetowych procesów rozwoju kulturalnego obejmujących:

- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego oraz tworzenie wartości stanowiących dziedzictwo dla przyszłych pokoleń,
- wzrost i poszerzanie kompetencji środowisk kulturotwórczych,
- wzmacnianie kapitału instytucjonalnego w sektorze kultury,
- podnoszenie kompetencji kulturowych mieszkańców dzięki ofercie umożliwiającej rozwój kulturowy i uczestnictwo w różnorodnych formach kultury,
- wzbogacenie infrastruktury kulturalnej miasta z uwzględnieniem nowych rozwiązań technologicznych.

Założenie trzecie związane jest z określeniem składowych rozwoju miasta wspieranych przez kulturę:

- wykorzystywanie kultury dla rozwoju społeczno-ekonomicznego miasta,
- koncentrowanie wokół wartości i aktywności kulturalnych podmiotów lokalnych, w tym tworzenie partnerstw międzysektorowych,

- integrowanie mieszkańców przez kulturę,
- wzmacnianie związków mieszkańców z miastem i budowanie tożsamości lokalnej,
- ujmowanie kultury jako strategicznego wyróżnika miasta.

W bardziej szczegółowym ujęciu założenie to zostało przedstawione na rysunku:

Rysunek 1. Procesy i wartości lokalne powiązane z rozwojem kultury

jakość życia:

- oferta spędzania wolnego czasu
- prestiż, samopoczucie
- rozwój osobisty

wizerunek:

- specyfika lokalna, duch miejsca
- puls miasta

otwartość:

- ciekawość
- rozbudzanie aspiracji i podnoszenie kompetencji poszerzających szanse rozwoju
- zdolność do integracji

kapitał społeczny:

- relacje międzyludzkie
- poczucie wspólnoty
- zakorzenienie w atrakcyjnych wartościach

rewitalizacja:

- przemiany społeczne
- odkrywanie miasta na nowo
- nadawanie nowych funkcji obiektom i przestrzeni publicznej

turystyka:

- wykorzystanie dziedzictwa i kreatywności
- nowe formy oferty turystycznej

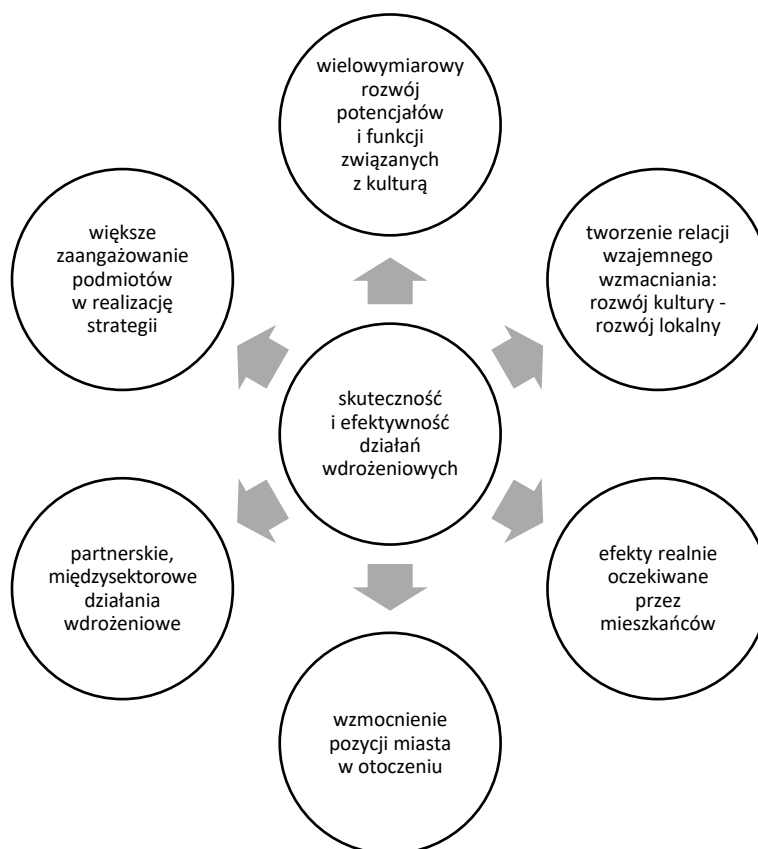
Źródło: opracowanie własne

Na strukturę strategii składają się:

- wizja kulturalnego rozwoju miasta,
- struktura celów strategicznych i celów operacyjnych,
- uwarunkowania realizacji struktury celów,
- kierunki działań na rzecz realizacji celów,
- elementy systemu wdrażania strategii.

STRATEGIA ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU to koncepcja głębszego osadzenia kultury w rozwoju społecznym i ekonomicznym miasta. Jest to też inicjatywa budowania lokalnych partnerstw wokół kultury, łączących różne podmioty w mieście oraz innowacyjny sposób wykorzystania kultury dla podnoszenia atrakcyjności i konkurencyjności miasta.

Rysunek 2. Zakładane generalne efekty procesu strategicznego

Źródło: opracowanie własne

Proces formułowania strategii opierał się na głównym założeniu dotyczącym partnerskiego charakteru dokumentu; zarówno zawartość merytoryczna, jak też metodologia opracowania i zakładany system wdrażania strategii tworzą podstawy dla uruchomienia i podtrzymywania partnerskich działań podmiotów lokalnych na rzecz rozwoju kulturalnego Bielska-Białej. Wartość użytkowa dokumentu nie ogranicza się jedynie do jego zawartości treściowej, ale wiąże się także z zainicjowaniem forum dyskusji o kulturze lokalnej, jej problemach i przyszłości. Przyjęto, że strategia jest nie tylko kompleksowym planem działania na rzecz rozwoju kultury, ale także podstawą komunikacji społecznej; jest też zaproszeniem do współpracy skierowanym do różnych sektorów mogących wpływać na lokalny rozwój kulturalny. Wskazanie w strategii przedsięwzięć i zadań, które mogą być realizowane dzięki

nawiązaniu partnerstwa lokalnego, stwarza podstawy dla podnoszenia poziomu aktywności mieszkańców miasta w obszarze kultury.

Uwarunkowania rozwoju kultury w Bielsku-Białej

Diagnoza generalna¹

Powierzchnia Bielska-Białej wynosi 124,51 km², miasto dzieli się na 30 osiedli będących jednostkami pomocniczymi gminy. Są to: Aleksandrowice, Osiedle Beskidzkie, Biała Krakowska, Biała Północ, Biała Śródmieście, Biała Wschód, Bielsko Południe, Dolne Przedmieście, Górne Przedmieście, Osiedle Grunwaldzkie, Hałcnów, Kamienica, Osiedle Karpackie, Komorowice Krakowskie, Komorowice Śląskie, Osiedle Kopernika, Leszczyny, Lipnik, Osiedle Mieszka I, Mikuszowice Krakowskie, Mikuszowice Śląskie, Osiedle Piastowskie, Osiedle Polskich Skrzydeł, Osiedle Słoneczne, Stare Bielsko, Straconka, Śródmieście Bielsko, Wapienica, Osiedle Wojska Polskiego, Złote Łany.

Liczba mieszkańców Bielska-Białej wg faktycznego miejsca zamieszkania na koniec 2022 roku wynosiła 166 765² osób przy gęstości zaludnienia 1 340 osób/km². Bielszczanie stanowią 3,84% ludności całego województwa śląskiego.

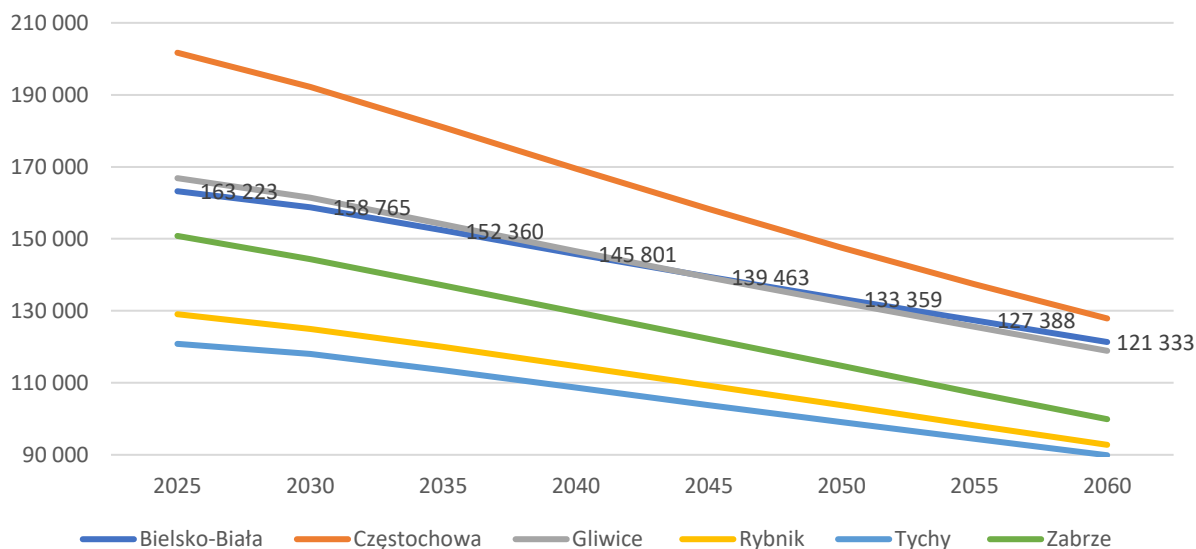
Analiza danych statystycznych dotyczących ludności Bielska-Białej na przestrzeni ostatnich 10 lat wskazuje na systematyczny spadek ogólnej liczby ludności, przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz spadku liczby osób w wieku produkcyjnym.

Podobnie jak w innych miastach województwa śląskiego, w mieście prognozuje się pogłębienie niekorzystnych zjawisk demograficznych. Zgodnie z prognozą GUS w 2060 roku liczba ludności miasta spadnie do 121 333 osób, czyli o ok. 47 tys. osób.

¹ Diagnoza opracowana z wykorzystaniem elementów Strategii Rozwoju Bielska-Białej do 2030 r., raportu charakteryzującego najważniejsze zjawiska kształtujące sytuację w Bielsku-Białej na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Miasta, Raportu o stanie miasta Bielska-Białej za 2022 r. oraz danych GUS.

² Według danych GUS.

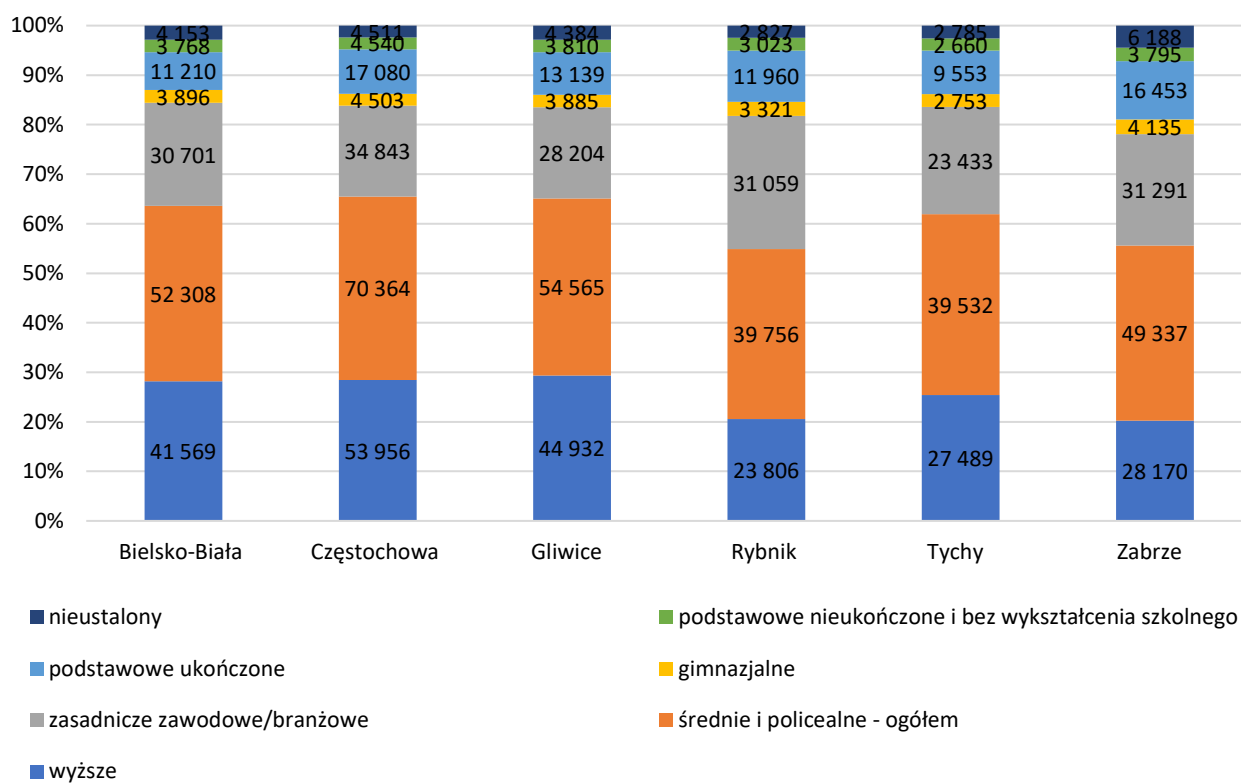
Wykres 1. Prognoza liczby mieszkańców w Bielsku-Białej i miastach porównawczych do roku 2060

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotnym czynnikiem wpływającym na sektor kultury jest aktywność i otwartość mieszkańców. W ogólnej liczbie mieszkańców miasta w wieku powyżej 13 lat 28,2% miało wykształcenie wyższe, aż 35,4% średnie i policealne, a 21% zawodowe.

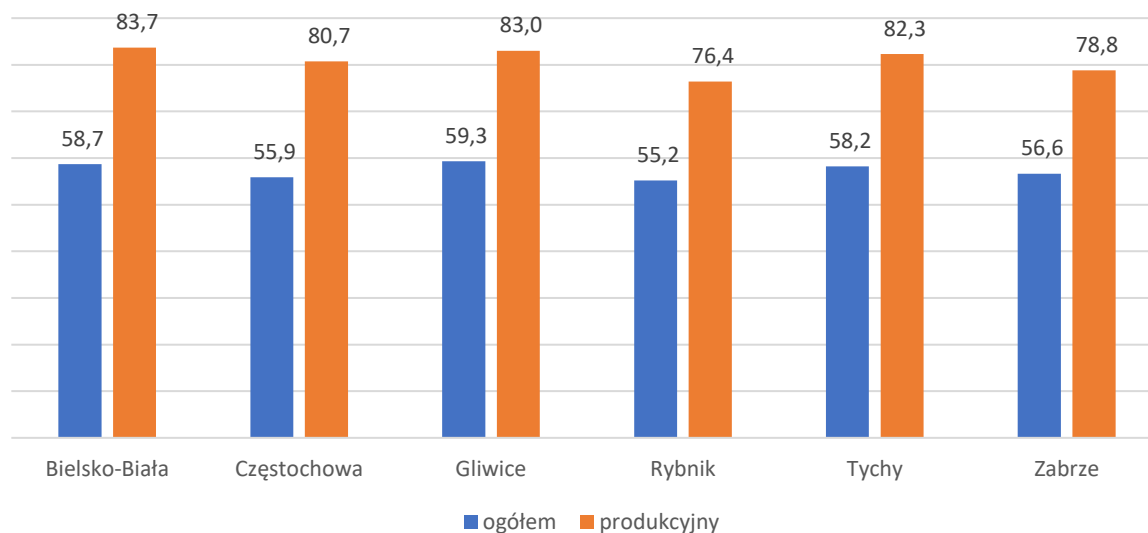
Wykres 2. Wykształcenie mieszkańców w Bielsku-Białej i miastach porównawczych – liczba osób w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego

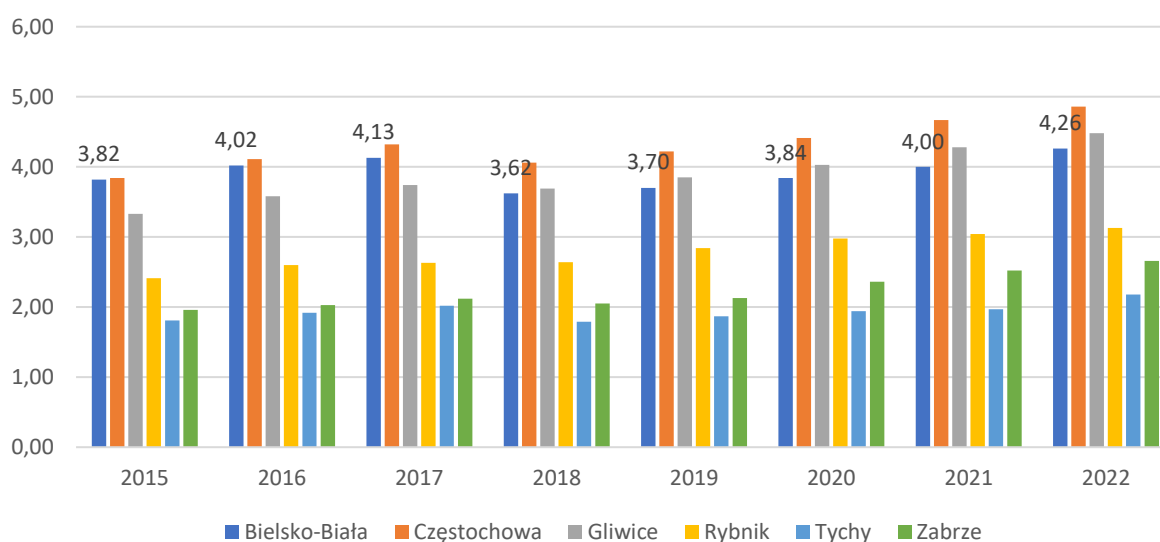
Jednocześnie miasto cechuje się wysokim wskaźnikiem aktywności zawodowej, który kształtuje się na poziomie 58,7% ogólnej liczby mieszkańców i 83,7% w grupie osób w wieku produkcyjnym.

Wykres 3. Współczynnik aktywności zawodowej w % w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego

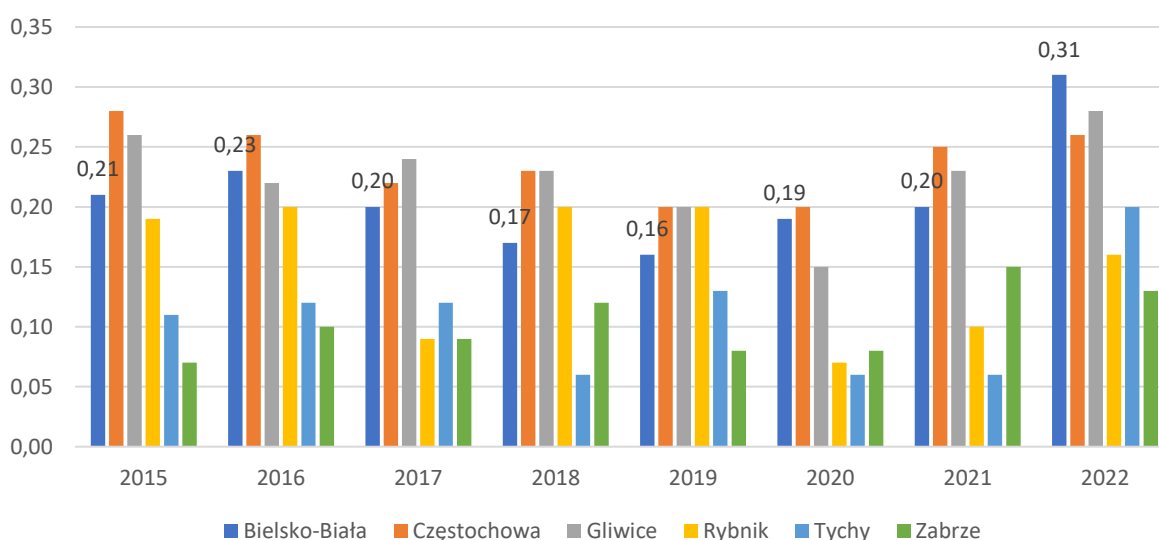
Wykres 4. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bielsko-Biała charakteryzuje się wysokim poziomem aktywności społecznej i obywatelskiej. W mieście aktywnie działa ponad 630 organizacji pozarządowych, z czego około 65 to organizacje działające w obszarze kultury i sztuki. Jednocześnie samorząd miasta jest istotnym partnerem organizacji pozarządowych w ich działaniach. W roku 2022 miasto, w zakresie działań w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, udzieliło 31 dotacji dla tego typu organizacji na kwotę 250 000,00 zł.

Wykres 5. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgodnie z zapisami *Strategii Rozwoju Bielska-Białej do 2030 roku* miasto posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego o szczególnych walorach, w tym:

- wysokiej klasy obiekty architektury wielkomiejskiej z wyposażeniem wewnątrz,
- liczne zabytki przemysłu i techniki, kościoły i cmentarze, willowe dzielnice podmiejskie,
- zabudowę wiejską,
- założenia zieleni parkowej.

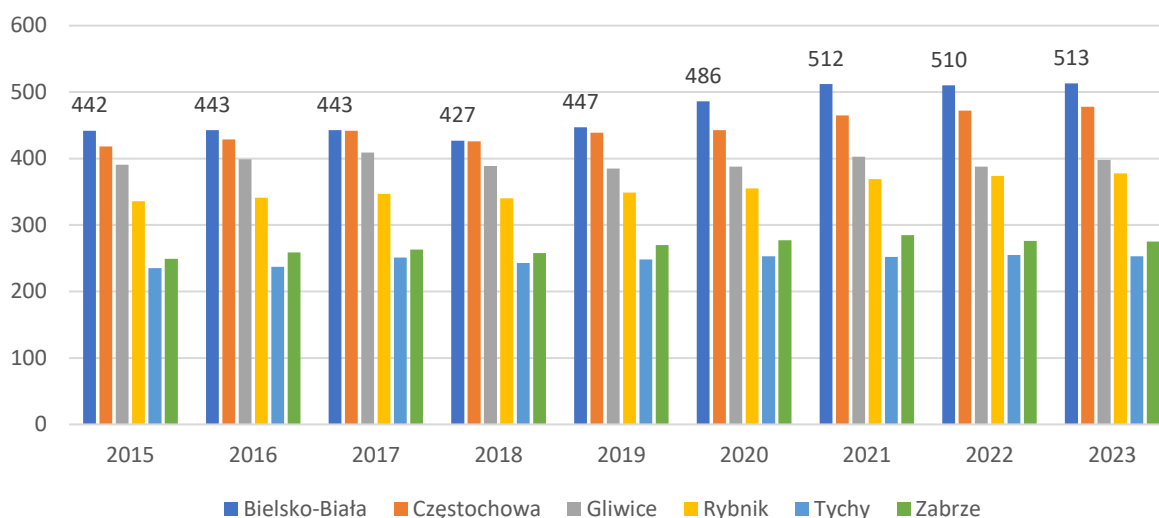
Zgodnie z danymi Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków na terenie gminy Bielsko-Biała do rejestru zabytków nieruchomych wpisanych jest 251 obiektów. Na zasoby dziedzictwa kulturowego składają się m.in.: Grodzisko w Starym Bielsku, dwa układy urbanistyczne (Bielska i Białej), 12 obiektów sakralnych, 11 budowli użyteczności publicznej, 6 szkół, zamek, dwa pałacyki, dwa dwory, 61 domów, 89 kamienic, 21 willi, dwa obiekty budownictwa przemysłowego i 6 cmentarzy.

Obiekty zabytkowe ujęte w gminnej ewidencji zabytków chronione są głównie poprzez zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz przepisami prawa budowlanego. Ewidencja zabytków obejmuje ponad 4180 obiektów na terenie miasta o bardzo zróżnicowanej skali, wartości i różnym stanie technicznym.

Miasto jest miejscem wielu interesujących i ciekawych imprez o charakterze kulturalnym, organizowanych zarówno przez samorząd, jak i podmioty prywatne i społeczne. W 2019 roku (w okresie przedpandemicznym) zorganizowano w mieście łącznie blisko 6,5 tys. wydarzeń adresowanych do różnego typu odbiorców – od koncertów jazzowych przez muzykę sakralną, koncerty rozrywkowe, kabarety, spotkania poetyckie, promocje książek, wystawy, a także warsztaty dla dzieci i młodzieży oraz dla osób z niepełnosprawnościami. Artystyczne inicjatywy przyczyniają się do upowszechniania kultury i promocji lokalnej twórczości. Warto podkreślić, że miasto wspiera rozwój twórczości artystycznej, podejmując wiele inicjatyw, jak np. program stypendialny, Nagrody Prezydenta Miasta w dziedzinie teatru czy Nagrody Prezydenta Miasta Bielska-Białej w dziedzinie kultury i sztuki IKAR.

W 2023 r. w Bielsku-Białej zarejestrowanych było 513 podmiotów prowadzących działalność w zakresie kultury i rekreacji (PKD, sekcja R), co stanowiło 1,8% wszystkich podmiotów działających w mieście. Liczba ta systematycznie rośnie, co świadczy o dużym zapotrzebowaniu na tego typu aktywności.

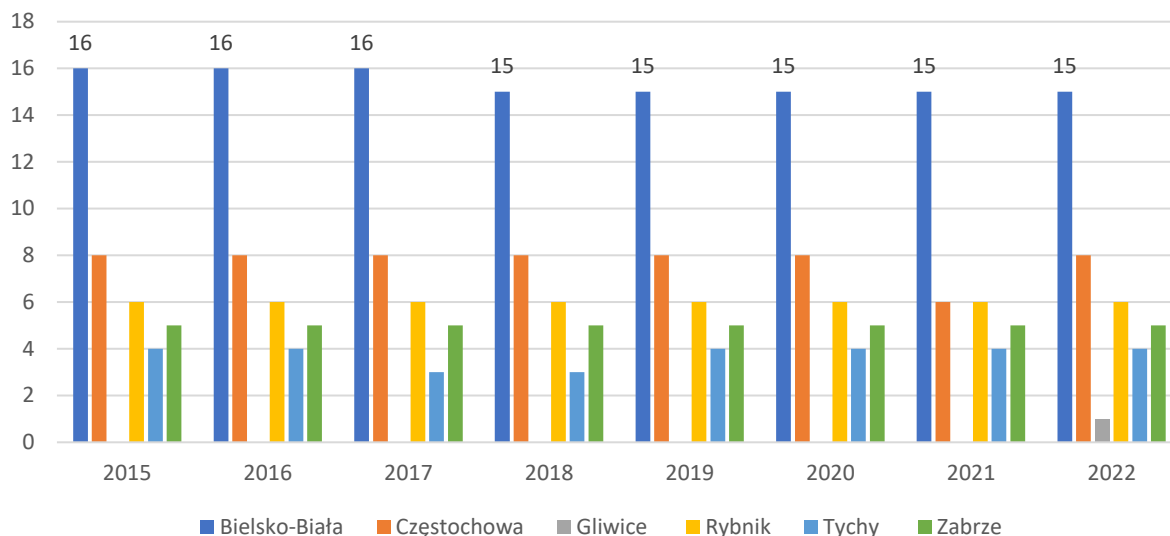
Wykres 6. Liczba podmiotów działających w sekcji R w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

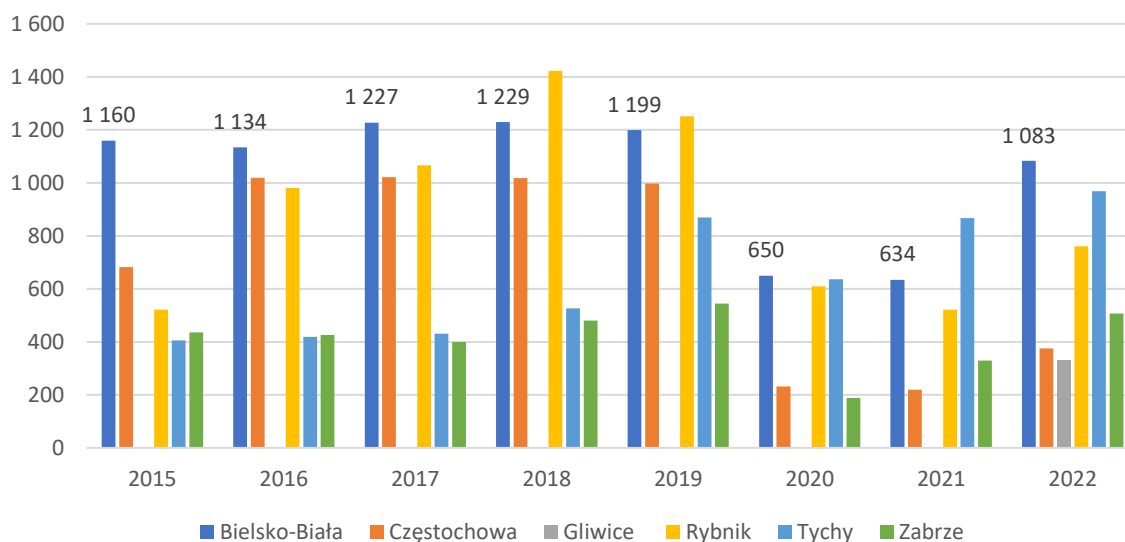
Ważnym punktem na kulturalnej mapie miasta są domy kultury. W Bielsku-Białej funkcjonowało w 2022 r. 15 domów kultury, w tym 13 było prowadzonych przez samorząd. W ramach Miejskiego Domu Kultury działało 12 placówek (10 domów kultury, 1 świetlica środowiskowa oraz 1 galeria fotografii). Ponadto w mieście działa Regionalny Ośrodek Kultury, będący instytucją samorządu województwa śląskiego. W 2022 r. bielskie domy kultury zorganizowały 1 083 wydarzenia, w których udział wzięło 332 617 osób. Jednostki Miejskiego Domu Kultury w 2022 r. zorganizowały aż 687 imprez dla 66 385 uczestników i widzów.

Wykres 7. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice – liczba ogółem w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

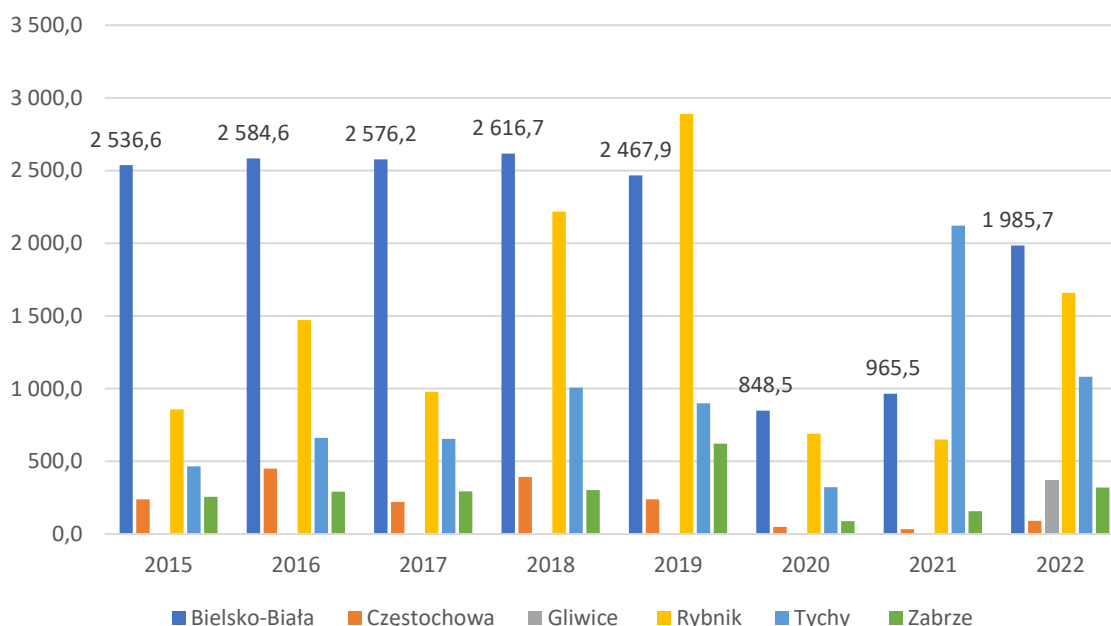
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 8. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice – liczba imprez w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

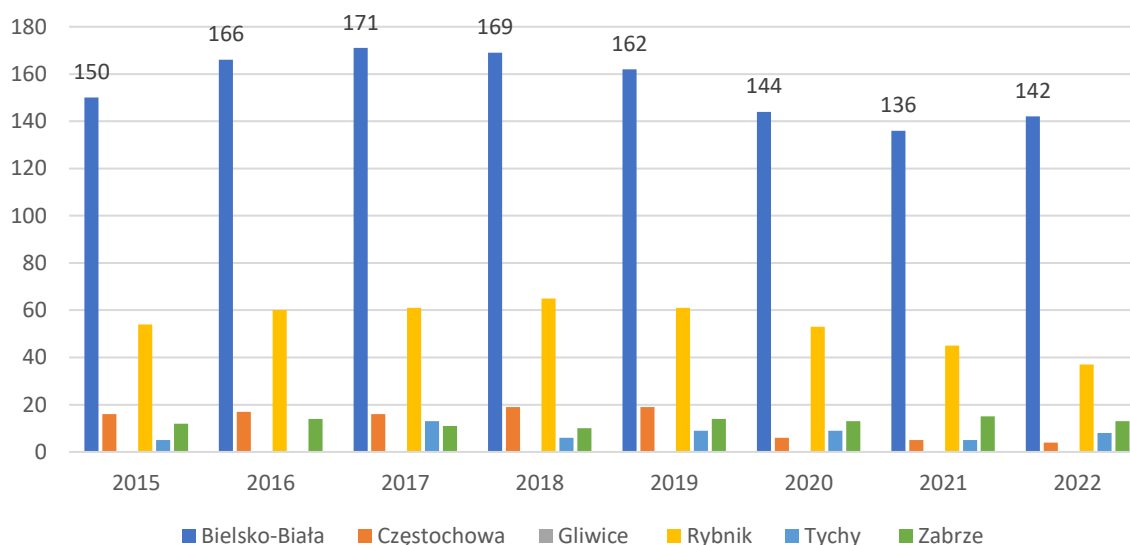
Wykres 9. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice – liczba uczestników imprez na 1000 ludności w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

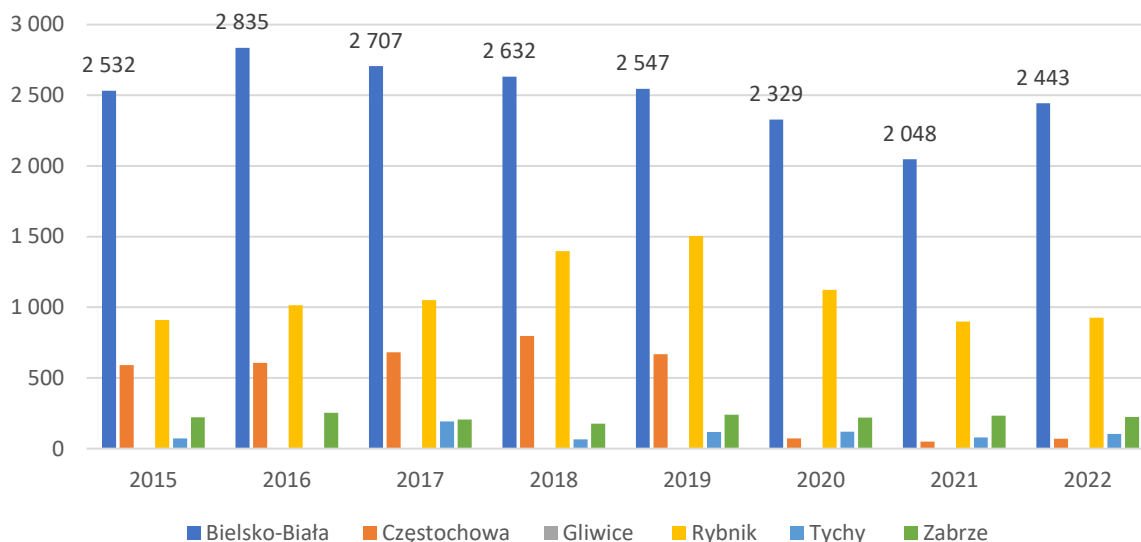
Rozbudowana infrastruktura i dostępność domów kultury przekłada się również na wysoką aktywność mieszkańców. W roku 2022 w placówkach tych działały 142 grupy artystyczne, do których należały 2443 osoby.

Wykres 10. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice – liczba grup artystycznych w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 11. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice – liczba członków grup artystycznych w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W oparciu o badania związane z przygotowaniem Strategii Rozwoju Bielska-Białej do 2030 roku można zauważyć³, że oferta kulturalna znalazła się na 5. miejscu wśród potencjałów miasta, stanowiących o jego przewadze konkurencyjnej względem innych ośrodków miejskich (28,06% wskazań), a kultura i sztuka były wymieniane przez 25,52% badanych jako kierunki rozwojowe miasta. Ofertę usług kulturalnych dobrze oceniło 80,57% respondentów (przeciwne zdania było 3,85%). Na pytanie o najistotniejsze i najbardziej potrzebne działania w zakresie kultury 52,77% ankietowanych wskazało na wykorzystanie stadionu miejskiego na wydarzenia estradowe, 25,37% – na zwiększenie liczby koncertów plenerowych, 22,41% – na organizację plenerowych pokazów filmowych, 21,52% – na organizację dużych festiwali, 18,57% – na organizację osiedlowych wydarzeń kulturalnych, 16,82% – na budowę nowej sali koncertowej, 9,11% – na budowę drugiej hali wystawienniczej pod Dębowcem, 6,70% – na zwiększenie liczby wystaw artystycznych. Mieszkańcy biorący udział w spotkaniach konsultacyjnych zwrócili również uwagę na potrzebę powołania kina studyjnego, w którym dostępny będzie ambitny, niezależny repertuar, dobierany pod kątem poziomu artystycznego. Kino umożliwiłoby również stworzenie przestrzeni do aktywnej dyskusji oraz budowania

³ Raport charakteryzujący najważniejsze zjawiska kształtujące sytuację w Bielsku-Białej na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Miasta.

kapitału społecznego. W kontekście potrzeby ciągłego promowania czytelnictwa zwrócono uwagę na brak wydarzeń o dużym zasięgu, takich jak targi książki. Mieszkańcy chcący uczestniczyć w tego typu imprezie muszą udawać się do Krakowa lub Katowic. Z koniecznością wyjazdu do Krakowa czy Katowic wiąże się także chęć uczestnictwa w koncercie orkiestry symfonicznej. Bielsko-Biała nie posiada swojej formacji, która zdaniem mieszkańców pełniłaby ważną rolę na kulturalnej mapie miasta.

Wysoką ocenę oferty kulturalnej dostępnej w mieście (np. możliwość pójścia na interesujące przedstawienia, koncerty lub wydarzenia kulturalne) potwierdzają również coroczne badania realizowane wśród mieszkańców (Barometr Bielska-Białej⁴). W badaniu za 2023 rok 42,8% uczestników badania ocenia tę ofertę dobrze, 22,2% raczej dobrze, a 21,0% przeciętnie. Za ledwie 12,6% uczestników ocenia tę ofertę raczej źle lub zdecydowanie źle.

Jednocześnie mieszkańcy (44,0%) zdecydowanie dobrze i raczej dobrze oceniają możliwości rozwijania zainteresowań związanych z kulturą dostępną w mieście (np. śpiewania w chórze, grania w zespole, uczestniczenia w warsztatach malarskich, lekcjach tańca), tylko 13,0% ocenia ją raczej źle lub zdecydowanie źle.

Miasto charakteryzuje się bogatą bazą instytucji, do których można zaliczyć m.in. teatry (Teatr Polski w Bielsku-Białej, Teatr Lalek Banialuka im. Jerzego Zitzmana), galerie sztuki (m.in. Galeria Bielska BWA), ośrodki kultury (Miejski Dom Kultury, Regionalny Ośrodek Kultury), muzea oraz kina i kluby tworzące klimat sprzyjający rozwojowi i uczestnictwu w kulturze zarówno mieszkańców, jak i turystów.

Tabela 1. Kluczowe instytucje kultury – miejskie i regionalne zlokalizowane w Bielsku Białej⁵

Instytucja /podmiot	Ramowa charakterystyka
Teatr Polski w Bielsku-Białej	Teatr Polski jest instytucją artystyczną powołaną do tworzenia wartości teatralnych i propagowania sztuki poprzez prezentację przedstawień, jakie powstają przy udziale artystów, twórców i wykonawców posiadających zawodowe kwalifikacje i doświadczenie. Zadaniem teatru jest także edukacja kulturalna, rozbudzanie potrzeb uczestnictwa w kulturze oraz kształtowanie

⁴ Barometr Bielska-Białej za rok 2023 – wyniki na próbie reprezentatywnej 500 osób, <https://bielsko-biala.pl/barometr-bielska-bialej>.

⁵ Na podstawie danych i informacji www.bielsko-biala.pl/mieszkaniec/instytucje-kultury/pozostale-instytucje-kultury, w Raporcie o stanie miasta Bielska Białej za 2022 r., oraz informacji na stronach wskazanych w tabeli instytucji.

Instytucja /podmiot	Ramowa charakterystyka
	<p>postaw świadomego odbioru sztuki teatru. Teatr Polski posiada dwie sceny, na których prezentuje spektakle własne i gościnne. Bogaty i różnorodny repertuar teatru sprawia, że cieszy się on rosnącym zainteresowaniem widzów i odnotowuje duże sukcesy frekwencyjne. Teatr realizuje cykl spektakli bez barier dla widzów niewidomych i słabowidzących z audiodeskrypcją oraz dla osób niesłyszących z tłumaczeniem na język migowy.</p>
<p>Teatr Lalek Banialuka im. Jerzego Zitzmana</p>	<p>Teatr Lalek Banialuka jest samorządową artystyczną instytucją kultury powołaną do tworzenia i zapewniania intelektualnych, materialnych, technicznych i organizacyjnych warunków służących tworzeniu i prezentacji przedstawień teatralnych oraz działalności edukacyjnej. Do jej zadań należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizowanie przedstawień teatru oraz innych form teatralnych i parateatralnych; ▪ edukacja teatralna i wychowanie poprzez sztukę, a zwłaszcza przygotowanie dzieci i młodzieży do roli przyszłych odbiorców i współtwórców kultury; ▪ stwarzanie warunków do środowiskowych spotkań i artystycznych konfrontacji, między innymi poprzez organizowanie kolejnych edycji Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Lalkarskiej, jednego z najważniejszych przeglądów lalkarskich świata. Ze swoimi przedstawieniami Banialuka odwiedziła kilkadziesiąt krajów świata i uczestniczyła w najbardziej prestiżowych festiwalach teatralnych, gdzie zdobyła wiele najwyższych nagród i wyróżnień.
<p>Książnica Beskidzka</p>	<p>Największa biblioteka publiczna w południowej części województwa śląskiego. Zajmuje się popularyzacją książki, informacji, wiedzy i czytelnictwa. Prowadzi działalność biblioteczną, kulturalno-edukacyjną, transgraniczną i informacyjną, spełniając jednocześnie funkcję centrum wiedzy o regionie. Jej zadaniem jest kształtowanie oraz zaspokajanie potrzeb kulturalnych i edukacyjnych lokalnej społeczności, a także wspieranie rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Posiada zbiory tradycyjne i specjalne, w postaci starodruków, filmów, audiobooków, nagrań</p>

Instytucja /podmiot	Ramowa charakterystyka
	muzycznych, programów komputerowych, grafik, obiektów kartograficznych i nut; posiada również dział zbiorów regionalnych. Książnica Beskidzka działa poprzez sieć 18 filii zlokalizowanych na terenie całego miasta, z których korzysta rocznie ponad 40 tys. czytelników. Bibliotekarze organizują liczne konkursy, spotkania autorskie, lekcje biblioteczne, warsztaty, promocje książek, wykłady itp.
Bielskie Centrum Kultury im. Marii Koterbskiej	Celem Bielskiego Centrum Kultury jest upowszechnianie i popularyzacja kultury, w szczególności poprzez organizację szerokiego spektrum imprez kulturalnych i prowadzenie działań z zakresu edukacji kulturalnej i artystycznej. Jest organizatorem ważnych i liczących się festiwali, między innymi Festiwalu Kompozytorów Polskich im. prof. Henryka Mikołaja Góreckiego, prestiżowego i przyciągającego melomanów z całego kraju; Jazzowej Jesieni im. Tomasza Stańko – jednego z najważniejszych festiwali jazzowych w Polsce, a także ekumenicznego festiwalu Muzyki Sakralnej na Podbeskidziu Sacrum in Musica. Bielskie Centrum Kultury organizuje najważniejsze imprezy plenerowe na terenie miasta. W jego strukturze działają między innymi: Bielska Orkiestra Dęta, Bielski Chór Kameralny, Chór Ave Sol, Zespół Pieśni i Tańca Bielsko, Zespół Tańca i Piosenki Jarzębinki oraz Galeria Środowisk Twórczych promująca współczesną sztukę.
Galeria Bielska BWA	Jest jedną z dwóch w regionie i największą w mieście profesjonalną galerią promującą najciekawsze zjawiska sztuki współczesnej od malarstwa i grafiki po fotografię, performans, instalację i sztukę nowych mediów. W niej koncentrują się ważne wydarzenia związane z upowszechnianiem kultury wysokiej i edukacją, a także prezentacją i promowaniem sztuk wizualnych. Galeria Bielska BWA jest organizatorem ważnych wystaw oraz festiwali i konkursów, spośród których szczególne miejsce zajmuje Biennale Malarstwa Bielska Jesień odbywający się co dwa lata ogólnopolski otwarty konkurs polskiego malarstwa współczesnego. Organizuje wiele wydarzeń artystycznych w przestrzeni publicznej, zarówno efemerycznych, jak i trwale wpisujących się w krajobraz miasta, jak rzeźby czy murale.

Instytucja /podmiot	Ramowa charakterystyka
	<p>W 2020 roku przestrzeń jej działań poszerzyła się o zrewitalizowaną Willę Teodora Sixta, w której Galeria eksponuje stałą wystawę Kolekcji Sztuki Galerii Bielskiej BWA, a także organizuje wydarzenia artystyczne, warsztaty twórcze, wykłady i panele dyskusyjne. Galeria Bielska BWA regularnie umieszczana jest na liście 20 najlepszych galerii i muzeów w Polsce.</p>
<p>Instytut Kultury Miejskiej – Miasto Splotów</p>	<p>Działalność Instytutu Kultury Miejskiej ogniskuje się na organizacji wydarzeń artystycznych oraz inicjowaniu innowacyjnych projektów wspierających rozwój społeczny i ekonomiczny miasta. Wśród aktywności instytutu wymienić warto:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizowanie i koordynowanie wydarzeń kulturalnych, ▪ realizację różnorodnych form edukacji do kultury, ▪ produkcję własnych programów artystycznych celem ich upowszechniania oraz sprzedaży, ▪ działania na rzecz rozwoju <i>street artu</i> oraz <i>land artu</i>, ▪ upowszechnianie sztuki filmowej i projektów audiowizualnych, ▪ działania na rzecz zachowania i rozwoju rzemiosła, ▪ inicjowanie i udział w programach badawczych w zakresie kultury oraz współpracę z jednostkami naukowo-badawczymi, ▪ tworzenie i udział w sieciach współpracy w zakresie kultury, ▪ udział i wsparcie w tworzeniu partnerstw w sferze kultury, ze szczególnym uwzględnieniem innych instytucji kultury, dla których organizatorem jest miasto; ▪ współpracę z innymi podmiotami działającymi w sferze kultury, ze szczególnym uwzględnieniem przemysłów kreatywnych oraz podmiotów działających w sferze nowoczesnych technologii; ▪ wzmacnianie działań międzysektorowych, przede wszystkim łączących kulturę z biznesem, nauką, ekologią, sportem i polityką społeczną; ▪ wzmacnianie działań włączających podmioty gospodarcze w realizację i współfinansowanie projektów kulturalnych realizowanych w mieście, ▪ prototypowanie, wspieranie rozwoju oraz wdrażanie nowych produktów kulturowych niezbędnych dla realizacji celów

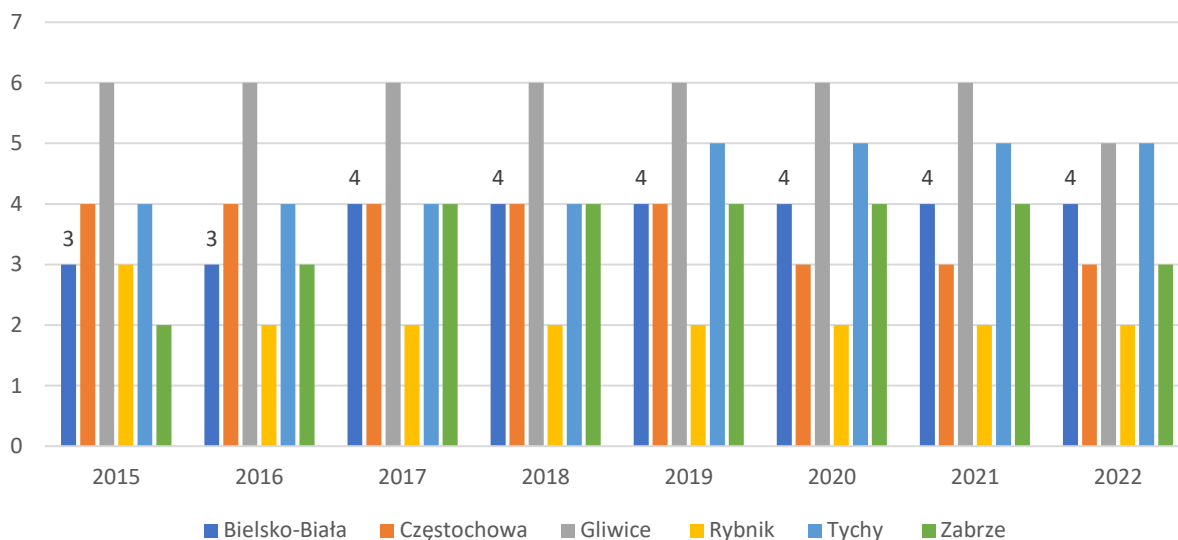
Instytucja /podmiot	Ramowa charakterystyka
	<p>społecznych i ekonomicznych istotnych dla rozwoju miasta oraz podnoszenia kompetencji jego mieszkańców w celu ich usamodzielnienia;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ produkcję, dystrybucję i sprzedaż produktów promujących działalność Miasta Splotów. <p>Zakres działalności podejmowanych przez instytut wskazuje na kluczową rolę tej instytucji w procesie wdrażania strategii rozwoju kultury miasta.</p>
Miejski Dom Kultury	<p>Samorządowa instytucja kultury, której podstawowym celem jest pozyskiwanie i przygotowywanie społeczeństwa do aktywnego uczestnictwa w kulturze i współtworzenia jej wartości. Realizując te cele Miejski Dom Kultury podejmuje działania w dziedzinie wychowania, edukacji upowszechniania kultury, przygotowuje różne grupy wiekowe do odbioru wartości kulturalnych, kształtuje nawyki aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz tworzy warunki do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego. Zadania te MDK realizuje poprzez organizowanie wydarzeń kulturalnych oraz różnorodnych form edukacji kulturalnej.</p> <p>Działa na obszarze całego miasta poprzez filie i świetlice, wychodząc naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom mieszkańców. W jego strukturze znajduje się także unikalna w swoim rodzaju Galeria Fotografii B&B prezentująca najciekawsze zjawiska polskiej i światowej sztuki fotograficznej.</p>
Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej – Zamek Książąt Sułkowskich – Stara Fabryka – Dom Tkacza – Fałatówka	<p>Instytucja kultury samorządu województwa śląskiego. Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej gromadzi, bada i przechowuje pamięć o naszej przeszłości; kształtuje i rozszerza świadomość o niej; jest miejscem spotkań i wymiany myśli. Chroni i uwrażliwia na piękno lokalnej twórczości. Jest miejscem wspólnototwórczym. W duchu wielokulturowego dialogu i współpracy buduje regionalną, narodową i europejską tożsamość. Posiada również ekspozycję dotyczącą obecności i rozwoju przemysłu włókienniczego w mieście.</p>
Regionalny Ośrodek Kultury	<p>Instytucja kultury samorządu województwa śląskiego. Regionalny Ośrodek Kultury jest organizatorem i współorganizatorem licznych</p>

Instytucja /podmiot	Ramowa charakterystyka
	wydarzeń, w tym Tygodnia Kultury Beskidzkiej w Wiśle, Szczyrku, Żywcu, Makowie Podhalańskim, Oświęcimiu, Istebnej, Ujsołach i Jabłonkowie (Republika Czeska); Międzynarodowego Festiwalu Chórów Gaude Cantem oraz konkursów, szkoleń, warsztatów, kursów. Ośrodek jest również wydawcą książek, albumów, katalogów, folderów. Prowadzi Galerię Sztuki, Beskidzkie Centrum Zabawkarstwa Ludowego oraz Beskidzką Szkołę Folkloru.
Studio Filmów Rysunkowych	Zajmuje się produkcją animacji dla dzieci i dorosłych. Korzenie instytucji sięgają roku 1947, a formalnie studio jako samodzielny podmiot funkcjonuje od 1956 roku. Kluczowym projektem będącym w trakcie realizacji jest Centrum Bajki i Animacji OKO, nakierowane na organizowanie wystaw, prowadzenie kina dla dzieci i dorosłych, realizację zajęć edukacyjnych, organizację wydarzeń kulturalnych. W ramach projektu w II kwartale 2024 r. uruchomione zostanie Interaktywne Centrum Bajki i Animacji z Kinem Kreska, w którym wyświetlane będą produkcje Studia Filmów Rysunkowych.
Cavatina Hall	Cavatina Hall to wielofunkcyjny obiekt zlokalizowany w centrum Bielska-Białej. Projekt w unikatowy sposób łączy funkcję biurową z kulturalną; w obiekcie znajdują się wysokiej klasy studio nagrań oraz sala koncertowa na 1000 osób, która może również służyć do organizacji konferencji i prezentacji. Głównym partnerem Cavatiny Hall jest Fundacja Fiducia prowadząca interdyscyplinarne programy grantowe w obszarze edukacji oraz zaawansowane badania naukowe, których głównym założeniem jest opracowanie nowych systemowych rozwiązań w zakresie edukacji dzieci i młodzieży na całym świecie. Ponadto, chcąc zapewnić młodym talentom możliwość edukacji artystycznej, fundacja finansuje liczne szkolenia dla muzyków, oferuje bezpłatne nagrania ze wsparciem merytorycznym i technicznym, a także organizuje koncerty i spotkania muzyczne.
Zespół Państwowych Szkół Muzycznych im. Stanisława Moniuszki	Zespół Państwowych Szkół Muzycznych im. S. Moniuszki w Bielsku- Białej jest publiczną szkołą muzyczną prowadzoną przez

Instytucja /podmiot	Ramowa charakterystyka
	<p>Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W skład zespołu wchodzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Państwowa Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I stopnia, ▪ Państwowa Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II stopnia, ▪ Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia, ▪ internat Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych. <p>Szkoła, która dysponuje własną salą koncertową, prowadzi szeroką działalność kulturotwórczą w środowisku lokalnym i poza nim. Do najważniejszych form działalności należą: współdziałanie w organizowanych corocznie imprezach muzycznych (Festiwal Kompozytorów Polskich w Bielsku-Białej, Jesienny Festiwal Muzyczny ALKAGRAN w Czechowicach Dziedzicach), organizacja szeregu koncertów będących prezentacją szkolnych orkiestr, chórów, zespołów i solistów, recitali, popisów, audycji muzycznych otwartych dla publiczności – odbywających się w auli szkoły.</p>
<p>Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Juliana Fałata</p>	<p>Publiczna szkoła artystyczna prowadzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.</p> <p>Szkoła kształci w zakresie trzech specjalności/specjalizacji artystycznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ techniki graficzne / projektowanie graficzne, ▪ techniki graficzne / techniki druku artystycznego, ▪ projektowanie użytkowe / tkanina artystyczna. <p>Wraz z Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie oraz Galerią Bielską BWA Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych organizuje Ogólnopolskie Biennale Rysunku i Malarstwa Uczniów Średnich Szkół Plastycznych.</p>

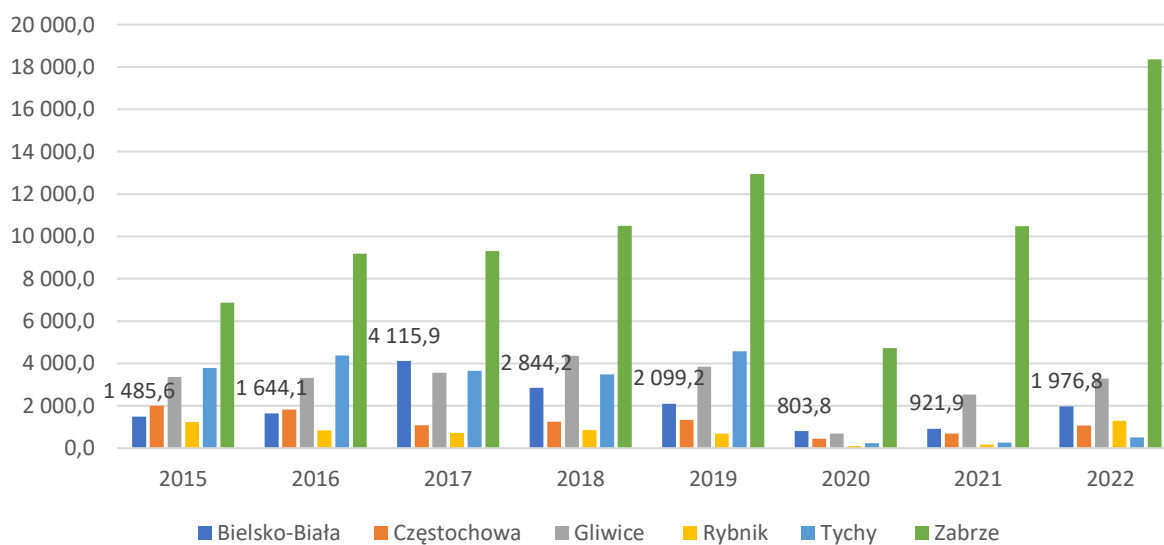
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych i informacji www. <https://bielsko-biala.pl/mieszkaniec/instytucje-kultury/pozostale-instytucje-kultury>, Raportu o stanie miasta Bielska-Białej za 2022 r., a także informacji na stronach wskazanych w tabeli instytucji

Wykres 12. Muzea łącznie z oddziałami w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

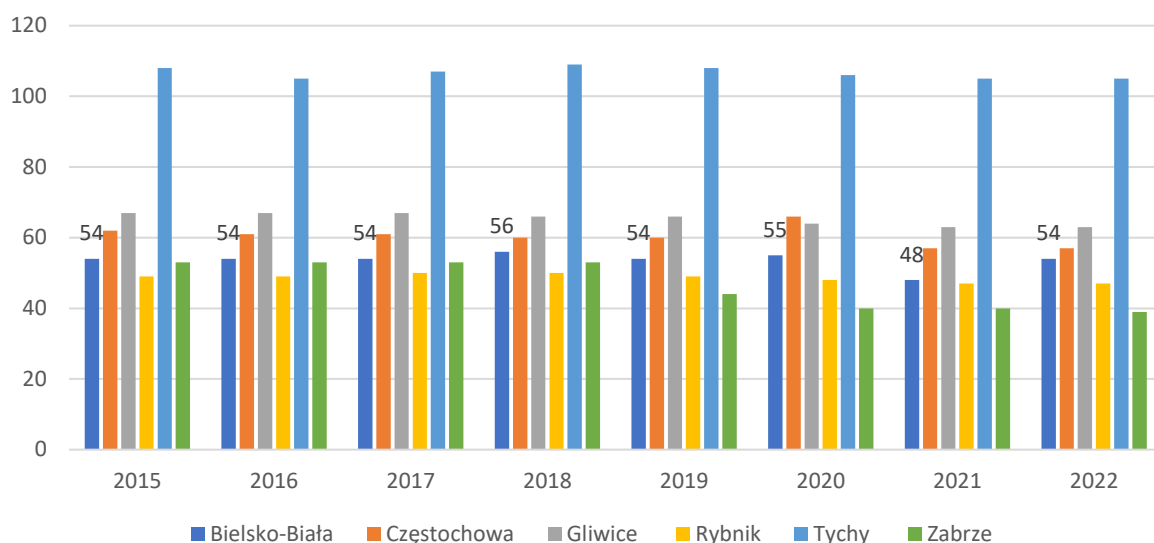
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 13. Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 14. Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2022

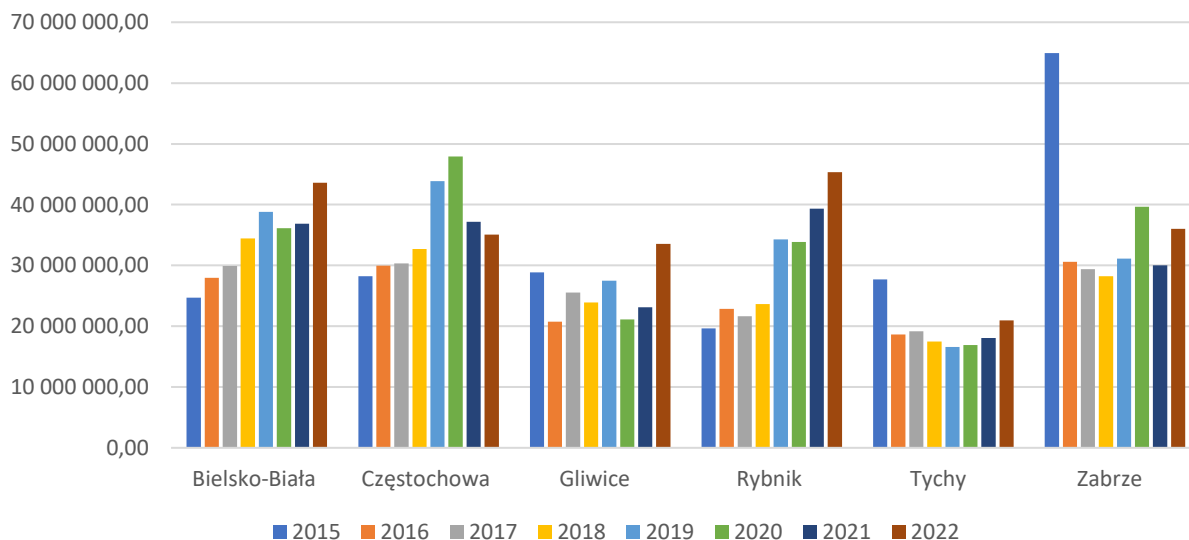
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Miasto jest miejscem organizacji wielu imprez kulturalnych, w tym również o skali międzynarodowej np. Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Lalkarskiej oraz Foto Art Festivalu im. Andrzeja Baturo, i ogólnopolskiej np. Bielskiej Zadymki Jazzowej, Jazzowej Jesieni im. Tomasza Stańko, Biennale Malarstwa Bielska Jesień czy Festiwalu Kompozytorów Polskich im. Henryka Mikołaja Góreckiego. Potencjał sektora kultury stanowi ważny element jakości życia w mieście, jest również elementem oferty turystycznej Bielska-Białej. Potencjał kulturalny i turystyczny miasta dostrzegają również mieszkańcy, niemniej widoczny jest ograniczony rozwój sektora gastronomicznego.

Samorząd Bielska-Białej realizuje zadania z zakresu upowszechniania kultury, wspierania i promocji twórczości, edukacji kulturalnej oraz działań i inicjatyw na rzecz kultury.

Należy również podkreślić wysoką aktywność samorządu miasta w zakresie finansowania kultury. W roku 2022 wydatki na kulturę wyniosły 43 587 184,49 PLN, w tym wydatki majątkowe stanowiły 10%.

Wykres 15. Wydatki w PLN w Dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w Bielsku-Białej i miastach porównawczych w latach 2015-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kontekst europejski

Zgodnie z art. 167 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zadaniem Unii Europejskiej w obszarze kultury jest wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań realizowanych przez państwa członkowskie UE. Unia dąży do podkreślenia znaczenia wspólnego dziedzictwa kulturowego, „czerpiąc inspirację z kulturowego, religijnego i humanistycznego dziedzictwa Europy”, „szanując swoją bogatą różnorodność kulturową i językową” oraz „czuwając nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy”⁶.

Komisja Europejska wyznaczyła na okres 2019-2024 priorytety, które stanowią element ogólnej strategii politycznej Unii Europejskiej oraz ramy kluczowych obszarów tematycznych europejskiej współpracy kulturalnej.

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=LEGISSUM:culture>.

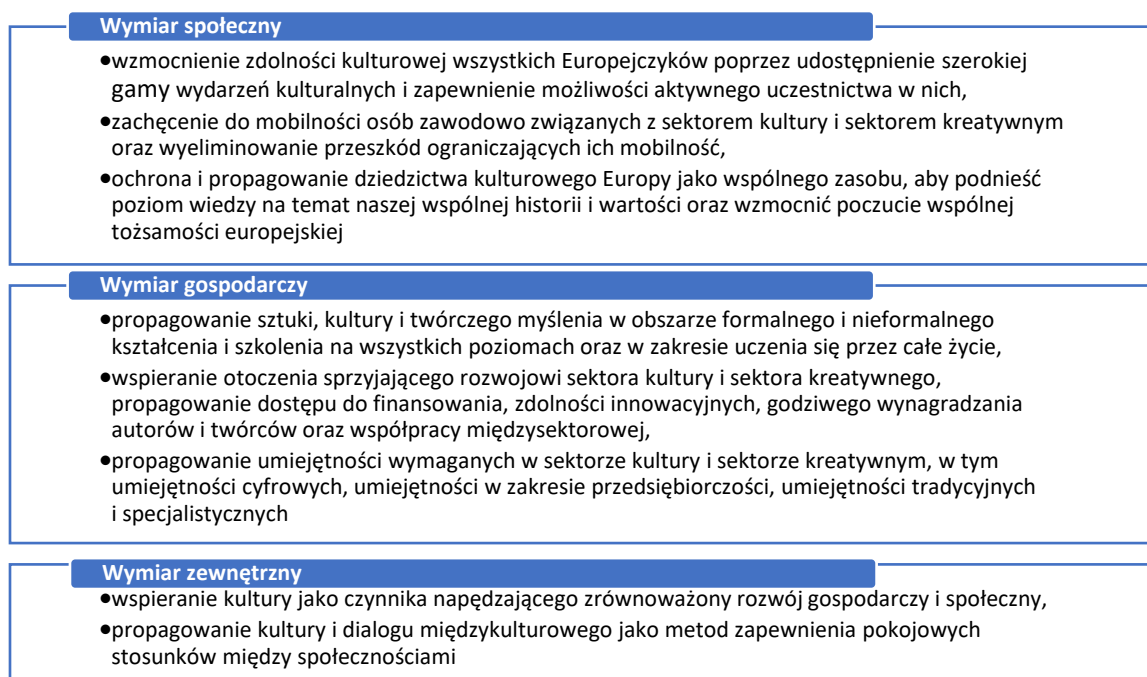
Rysunek 3. Priorytety polityczne Komisji Europejskiej na lata 2018-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://culture.ec.europa.eu/pl/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy>

W roku 2018 Komisja Europejska przyjęła Nowy europejski program na rzecz kultury, który koncentruje się na pozytywnym wkładzie kultury w rozwój społeczeństwa, gospodarki i stosunków międzynarodowych oraz określa ramy współpracy w dziedzinie kultury na szczeblu UE. W Programie wyznaczono trzy obszary strategiczne obejmujące szczegółowe cele o wymiarach: społecznym, gospodarczym i zewnętrznym.

Rysunek 4. Cele Nowego europejskiego programu na rzecz kultury

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://culture.ec.europa.eu/pl/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy>

W uzupełnieniu Nowego europejskiego programu na rzecz kultury ustanawia się plan prac w formie strategicznego instrumentu współpracy kulturalnej UE. W okresie 2023-2026 plan ten obejmuje 4 priorytety współpracy europejskiej w kontekście kształtowania polityki kulturalnej:

- artyści i osoby zawodowo związane z kulturą: pomoc dla sektora kultury i sektora kreatywnego,
- kultura dla ludzi: zwiększanie uczestnictwa w kulturze i roli kultury w społeczeństwie,
- kultura dla planety: wykorzystanie wpływu kultury,
- kultura kreatywnej współpracy: wzmocnienie wymiaru kulturalnego stosunków zewnętrznych UE.

W latach 2021-2027 program Kreatywna Europa przeznaczy 2,44 mld € na wsparcie ponadnarodowych działań europejskich sektorów kultury, audiowizualnego i kreatywnego w obszarze kultury i sztuki, przyczyniających się do:

- budowania kompetencji, profesjonalizacji i zwiększania konkurencyjności sektorów na rynku globalnym,

- rozwoju publiczności poprzez zwiększanie dostępu do kultury i sztuki, docieranie do nowych grup odbiorców i zwiększanie uczestnictwa w kulturze,
- rozwoju współpracy międzynarodowej oraz wsparcia ponadnarodowego obiegu europejskich dzieł i twórców,
- ochrony i propagowania różnorodności kulturowej i językowej oraz europejskiego dziedzictwa kulturowego,
- wykorzystania technologii i wdrażania innowacji w sektorach oraz dostosowania sektorów do zmiany cyfrowej.

W ramach nowej edycji programu Kreatywna Europa 2021-2027 istotne będą także: wsparcie sektorów w odbudowie po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19, zrównoważony rozwój i zielona transformacja sektorów, równość i równouprawnienie oraz włączanie społeczne poprzez kulturę i sztukę.

Program Kreatywna Europa 2021-2027 będzie wdrażany poprzez komponenty⁷:

- MEDIA — wspierający działania sektora audiowizualnego. Jego głównymi celami są wzmocnienie zdolności sektora i promowanie transnarodowego obiegu europejskich dzieł audiowizualnych. Skierowany jest do producentów filmów i gier komputerowych, dystrybutorów, agentów sprzedaży; organizatorów szkoleń i warsztatów, festiwali filmowych, targów branżowych, wydarzeń budujących i rozwijających widownię filmów europejskich oraz inicjatyw edukacyjnych; twórców innowacyjnych narzędzi internetowych przeznaczonych dla profesjonalistów z branży audiowizualnej, inicjatyw sieciujących europejskie platformy VoD oraz kin promujących filmy europejskie.
- KULTURA — komponent wspierający działania sektorów kultury i kreatywnego jest częścią programu Kreatywna Europa przeznaczoną dla publicznych oraz prywatnych instytucji, organizacji i innych podmiotów aktywnie działających w sektorach kultury oraz kreatywnym. Wspiera działania realizowane we wszystkich obszarach kultury i sztuki, z wyłączeniem sektora audiowizualnego, do którego skierowany jest komponent MEDIA. Projekty realizowane dzięki wsparciu komponentu Kultura mają rozwijać współpracę ponadnarodową, potencjał i zasięg działania europejskich podmiotów sektorów kultury i kreatywnego, a także przyczynić się do profesjonalizacji i wzrostu konkurencyjności sektorów na globalnym rynku.

⁷ https://kreatywna-europa.eu/wp-content/uploads/2021/10/Broszura_KE_2021-2027_www.pdf.

- MIĘDZYSEKTOROWY — wspierający rozwój innowacji w projektach łączących sektory kultury, kreatywny i audiowizualny oraz sektor wysokiej jakości mediów informacyjnych, a także rozwój umiejętności krytycznego korzystania z mediów. Komponent międzysektorowy programu Kreatywna Europa wspiera międzynarodowe działania oparte na partnerskiej współpracy organizacji i instytucji sektorów kultury, kreatywnego i audiowizualnego. Jego celem jest propagowanie nowych form twórczości na styku różnych sektorów, m.in. poprzez wsparcie eksperymentalnych podejść oraz wdrażanie innowacyjnych technologii i rozwiązań w tworzeniu, udostępnianiu, dystrybucji i promocji treści kultury, z uwzględnieniem ich potencjału rynkowego.

Do głównych celów Programu Kreatywna Europa zaliczono:

- wsparcie ponadnarodowego obiegu europejskich dzieł i twórców,
- ochrona i propagowanie różnorodności kulturowej i językowej oraz europejskiego dziedzictwa kulturowego,
- profesjonalizacja i zwiększanie konkurencyjności sektorów na rynku globalnym,
- wykorzystanie technologii i wdrażanie innowacji w sektorach, dostosowanie sektorów do zmiany cyfrowej,
- strategiczne budowanie publiczności, docieranie do nowych grup odbiorców i zwiększanie uczestnictwa w kulturze,
- włączanie społeczne poprzez kulturę i sztukę,
- zrównoważony rozwój i zielona transformacja sektorów,
- wsparcie współpracy ponadnarodowej na rzecz rozwiązań służących rozwojowi polityk oraz budowania potencjału sektorów.

Kontekst rozwoju kulturowego oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego stanowi podstawę horyzontalnego projektu ekologiczno-gospodarczo-kulturalnego pn. Nowy Europejski Bauhaus (New European Bauhaus, NEB). Program ma wspierać dążenia do neutralności dla klimatu w Europie do 2050 r.

Głównymi osiami tematycznymi NEB są⁸:

- Powrót do natury – projekty, które zbliżają jednostki i społeczności do natury, przyczyniają się do rewitalizacji naturalnych ekosystemów i zapobiegają utracie

⁸ <https://www.gov.pl/web/ncbr/nowy-europejski-bauhaus-aplikuj-o-nagrade>.

bioróżnorodności lub skłaniają do ponownego rozważenia relacji z naturą w perspektywie skoncentrowanej na życiu – alternatywnej dla perspektywy skoncentrowanej na człowieku.

- Odzyskanie poczucia przynależności – projekty, które przyczyniają się do budowania poczucia przynależności, „ducha” lub „znaczenia” miejsc, społeczności (w których jednostki należą do grupy) lub dóbr, i w ramach których docenia się różnorodność.
- Nadanie priorytetu miejscom i ludziom, którzy tego najbardziej potrzebują – projekty, które przyczyniają się do zaspokajania potrzeb terytoriów, społeczności i jednostek wymagających szczególnej i pilnej uwagi ze względu na specyficzne cechy ekonomiczne, społeczne lub fizyczne.
- Kształtowanie ekosystemu przemysłowego o obiegu zamkniętym i wspieranie myślenia w kategoriach cyklu życia produktu – projekty, które przyczyniają się do transformacji ekosystemów przemysłowych w kierunku bardziej zrównoważonych praktyk zgodnych z zasadą obiegu zamkniętego, z uwzględnieniem odpowiednich aspektów społecznych.

Kontekst krajowy

W polityce krajowej kultura stanowi istotny element determinujący rozwój oraz wzmacniający spójność społeczną i gospodarczą Polski. W Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR – wśród obszarów wpływających na osiągnięcie celów strategii wskazano obszar *Kapitał ludzki i społeczny*, gdzie wśród kierunków interwencji znalazło się *Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej*. Kierunek ten uzasadniono wpływem inwestycji w kulturę na rozwój ekonomiczny, wzrost konkurencyjności oraz na wzmocnienie kapitału społecznego.

Ponadto inwestowanie w ochronę dziedzictwa, rozwój i modernizację infrastruktury kultury oraz edukację kulturalną – kształcenie odbiorcy i jego kulturowych kompetencji – przyczynia się do rozwijania kultury i innowacyjności. Dzięki tym kompetencjom i uczestnictwu w kulturze społeczeństwo buduje z jednej strony tożsamość, szacunek do tradycji, poczucie przynależności do wspólnoty i jej historii, z drugiej zaś kreatywność, innowacyjność, otwartość i tolerancję⁹.

⁹ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju>.

W polityce krajowej jedną z tzw. strategii sektorowych, wdrażających SOR, jest Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030¹⁰.

Jako cel główny tej strategii określono wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. W dokumencie tym podkreśla się, że sektory kultury i kreatywne stanowią istotny czynnik dynamizacji rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i pobudzania innowacyjności, a przedsiębiorstwa tego sektora tworzą wysokiej jakości miejsca pracy, na których istotne są wysokie umiejętności, wiedza specjalistyczna i kreatywność. Podmioty te pełnią istotne funkcje dla rozwoju społeczeństwa i budowania jego dobrobytu, z jednej strony dynamizują gospodarkę, a z drugiej wpływają na budowanie wrażliwości społecznej, pobudzanie kreatywności, wyobraźni, ciekawości i otwartości społeczeństwa. Tworzą produkty i usługi w oparciu o wartości artystyczne, kulturalne, sztukę i wartość intelektualną, przybliżając kulturę i dziedzictwo kulturowe masowemu odbiorcy.

Do głównych czynników pozytywnego wpływu sektora kreatywnego na rozwój społeczno-gospodarczy Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego zalicza:

- budowanie przewag konkurencyjnych polskiej gospodarki w oparciu o wiedzę, talent, umiejętności, kreatywność, innowacyjność i wysoką jakość wytwarzanych produktów i usług, nie zaś przez niskie koszty pracy, stanowiące niekiedy przewagę konkurencyjną w innych sektorach gospodarki;
- wzmacnianie wizerunku Polski i Polaków na świecie – powinno być w jak największym zakresie wykorzystywane w dyplomacji ekonomicznej, publicznej czy kulturalnej;
- wywoływanie zmian społecznych i gospodarczych w regionach borykających się z negatywnymi zjawiskami społeczno-ekonomicznymi.

Do wyzwań i barier rozwojowych dla sektora kreatywnego zaliczono:

- brak odpowiedniego ekosystemu wsparcia, który obejmuje:
 - brak wiedzy oraz znajomości specyfiki i potencjału sektorów kultury i kreatywnych (SKK) przez instytucje sektora finansów, co skutkuje utrudnionym dostępem do istniejących rynkowych instrumentów finansowych lub brakiem adekwatnej oferty,
 - niewystarczającą świadomość przedsiębiorców SKK nt. dostępnych instrumentów wsparcia zarówno publicznych, jak i rynkowych, deficyt umiejętności związanych

¹⁰ Załącznik do uchwały nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r.

- z przygotowaniem i rozliczaniem projektów, tworzeniem biznesplanów, strategii rozwoju firmy itp.,
- brak centralnego ośrodka wiedzy o SKK dla instytucji sektora finansów i biznesu oraz wsparcia przedsiębiorców SKK w zakresie współpracy z sektorem finansów i biznesu,
 - niski poziom usieciowienia firm SKK w izby handlowo-gospodarcze, związki, klastry, sieci, platformy współpracy itp., co przekłada się na zredukowaną efektywność środków przeznaczanych na rozwój danej branży oraz niższą skuteczność podejmowanych działań,
 - brak centralnego ośrodka oraz rozproszenie struktur wsparcia SKK na poziomie regionalnym i lokalnym, powodujące zmniejszoną efektywność podejmowanych działań,
 - brak instrumentów wsparcia dostosowanych do potrzeb podmiotów z sektora, uwzględniających specyfikę danej branży oraz wielkość i etap rozwoju przedsiębiorstwa,
 - brak narzędzi w pełni wykorzystujących potencjał eksportowy sektora i potencjał przyciągania inwestycji zagranicznych,
 - brak narzędzi umożliwiających szacowanie wartości własności intelektualnej i jej wykorzystanie jako zabezpieczenia do pozyskiwania kapitału na rozwój działalności;
- brak odpowiednich zasobów kadrowych dla rozwoju SKK i ich profesjonalizacji:
- niedobór pracowników o odpowiednich kwalifikacjach,
 - niedobór lub brak kadr akademickich, które mogłyby kształcić przyszłych pracowników sektora,
 - niedostosowanie oferty edukacyjnej uczelni do potrzeb pracodawców i rynku pracy, w szczególności w zakresie umiejętności biznesowych,
 - brak narzędzi współpracy uczelni i przedsiębiorstw ukierunkowanej na realizację projektów i wdrożenia,
 - ograniczenia w dostępie praktyków do edukacji wyższej, w tym ograniczone zainteresowanie przedsiębiorców podejmowaniem pracy na uczelniach (nieadekwatne wynagrodzenia oraz przekonanie, że czas poświęcony dydaktyce jest czasem straconym z perspektywy bieżącej działalności przedsiębiorstwa),

- niewystarczająca oferta edukacyjna w ramach tzw. edukacji pozaformalnej ukierunkowanej na profesjonalizację sektora oraz brak standardów w tym zakresie,
- brak wystarczającej liczby kierunków i specjalizacji w ramach edukacji artystycznej lub technicznej szczebla średniego, nakierowanej na redukcję deficytów potrzeb kadrowych sektora przez kształcenie osób o określonych umiejętnościach kreatywnych;
- niski poziom zrozumienia potencjału i znaczenia branż kreatywnych dla rozwoju społeczeństwa i gospodarki kraju:
 - konieczność trwałego doskonalenia metod i narzędzi edukacyjnych,
 - brak instytucji systemowo i długofalowo odpowiedzialnej za budowanie kompetencji na potrzeby rozwoju sektora,
 - braki w ofercie edukacyjnej domów i centrów kultury,
 - duże zainteresowanie dzieci i młodzieży tworzeniem treści kreatywnych,
 - niewystarczające wykorzystanie na rzecz rozwoju sektora potencjału nowych technologii, w tym m.in. bazujących na sztucznej inteligencji oraz automatyzacji.

Cel główny strategii realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe:

1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne, obejmujący priorytety:
 - usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami,
 - rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.
2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich, obejmujący priorytety:
 - tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
 - ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury,
 - digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
 - umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,
 - wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.
3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju, obejmujący priorytety:
 - wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju,

- rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych,
- wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

Kontekst regionalny

Kluczowym dokumentem strategicznym w województwie śląskim jest Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2030 – Zielone Śląskie, w której kultura, dziedzictwo kulturowe oraz przemysły kreatywne stanowią jedne z kluczowych czynników rozwoju regionu.

W strategii regionalnej definiuje się, że województwo śląskie to region, któremu nowoczesna, innowacyjna i zdywersyfikowana gospodarka, medycyna, kultura i edukacja zapewniają utrzymanie pozycji jednego z kilku centrów rozwoju cywilizacyjnego Polski i Europy.

Kultura silnie wpisana jest w zakres celu strategicznego pn. *Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca*, którego częścią jest cel operacyjny *Aktywny mieszkaniec*, obejmujący kierunki działań:

- podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty i infrastruktury kultury, sportu, rekreacji i turystyki umożliwiającej wszechstronny rozwój mieszkańców,
- promowanie, upowszechnianie i ochrona dziedzictwa kulturowego.

Jednocześnie kultura silnie wpisuje się w cel strategiczny pn. *Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej*, w ramach którego wyznaczono cel operacyjny *Silna lokalna przedsiębiorczość*, wskazujący na potrzeby:

- wsparcia rozwoju przedsiębiorczości w obszarze turystyki oraz usług czasu wolnego, wykorzystujących atrakcje i potencjały lokalne,
- rozwoju istniejących i tworzenia nowych produktów turystycznych oraz wzmocnienia marek terytorialnych, w tym poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.

To postrzeganie kultury jako czynnika budującego nowoczesną gospodarkę regionu zostało również zaakcentowane w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego 2030, w której wśród 5 Inteligentnych Specjalizacji Regionu wskazano tzw. przemysły wschodzące, w tym przemysły kreatywne. W regionalnej strategii innowacji przemysły kreatywne obejmują branże związane z tworzeniem, produkcją i/lub dystrybucją dóbr i usług kreatywnych oraz włączeniem elementów kreatywnych w szersze procesy i inne sektory. Przedsiębiorstwa z tego obszaru opierają swoje działania na reklamie, architekturze, sztuce, rzemiośle, projektowaniu, modzie, filmie, muzyce, sztukach widowiskowych, publikacjach, zabawkach i grach

oraz telewizji i radiu. Integrują je w produktach, usługach i pakietach ofert przedsiębiorstw różnych sektorów.

Kontekst lokalny

STRATEGIA ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU wpisuje się w pełni w ustalenia *STRATEGII ROZWOJU BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU*, w której zarysowano wizję, cele i kierunki działań na rzecz rozwoju miasta. Zgodnie z zapisami tego kluczowego dokumentu określającego politykę rozwoju lokalnego, Bielsko-Biała w roku 2030 będzie miastem:

- obywatelskim
- wygodnym do życia
- sprawnie zarządzanym
- kompaktowym
- produktywnym
- zielonym i odpornym.

By osiągnąć zarysowaną wizję rozwoju Bielska-Białej, wyznaczono cele strategiczne i kierunki działań służących ich realizacji.

STRATEGIA ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU wspierać będzie osiągnięcie strategicznych celów rozwoju miasta, w tym w szczególności:

- celu strategicznego: *Bielsko-Biała miastem wygodnym do życia, stwarzającym możliwości dla realizacji aspiracji swoich mieszkańców*, w którym zdefiniowano m.in kierunek działania:
 - Bielsko-Biała kulturalnym centrum Subregionu Południowego województwa śląskiego,
- celu strategicznego: *Bielsko-Biała miastem gwarantującym dostępność i wysoką jakość usług publicznych oraz skuteczność miejskich polityk rozwojowych*, w którym zdefiniowano m.in. kierunki działania:
 - rozwój usług publicznych o wysokiej jakości i dostępności,
 - przebudowa struktury Urzędu Miejskiego w kierunku zintegrowanego zarządzania procesami rozwojowymi,

- budowa systemu zarządzania rozwojem miasta,
- celu strategicznego: *Bielsko-Biała wiodącym ośrodkiem gospodarczym województwa śląskiego, rozwijającym się w oparciu o lokalne zasoby*, w którym zdefiniowano m.in kierunki:
 - rozwój wykwalifikowanej kadry jako fundamentu innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki Bielska-Białej,
 - innowacyjna, konkurencyjna oraz zielona gospodarka efektywnie wykorzystująca endogeniczne zasoby Bielska-Białej,
 - rozwój współpracy transgranicznej oraz na poziomie Subregionu Południowego poprzez działalność Aglomeracji Beskidzkiej w zakresie wspólnych i zintegrowanych przedsięwzięć,
 - wspieranie rozwoju uczelni wyższych jako zaplecza innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki Bielska-Białej.

Kultura jako czynnik strategicznego rozwoju miasta

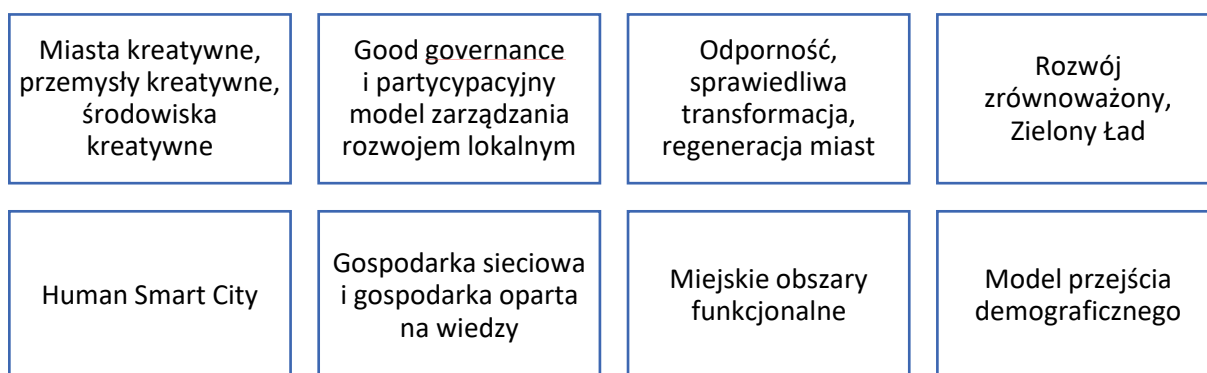
Sformułowanie strategii rozwoju kultury w mieście powinno uwzględniać specyfikę takiego dokumentu, jakim jest strategia rozwoju miasta – polegającą na podejściu systemowym, kompleksowym, wielopodmiotowym i partnerskim, a przede wszystkim funkcje, które takie opracowanie powinno realizować. Podejmując prace nad *STRATEGIĄ ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU* uzgodniono, że do takich funkcji zaliczyć należy:

- zidentyfikowanie mechanizmu rozwoju kultury, na który składają się wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania oraz podmioty związane z rozwojem kultury w mieście – wraz z określeniem ich aktualnej i potencjalnej roli w procesach rozwoju kulturalnego,
- określenie postulowanej pozycji, jaką zająć winna kultura w rozwoju społecznym i ekonomicznym miasta,
- pozycjonowanie miasta w otoczeniu aglomeracyjnym, regionalnym i ponadregionalnym – w oparciu o wykorzystanie wartości kulturalnych, związanych zarówno z dziedzictwem lokalnym, jak i ofertą usług kulturalnych,

- określenie kierunków rozwoju kultury w wymiarze wewnętrznym („rynek” lokalny i realizacja celów rozwoju lokalnego) oraz zewnętrznym („rynek” w otoczeniu i zewnętrzny wizerunek miasta),
- ustalenie ścieżki rozwoju kultury w mieście plasującej się między opcjami specjalizacji (wyróżniki kulturalne miasta) i dywersyfikacji (szeroka oferta zapewniająca każdemu z mieszkańców dostęp do kultury),
- wypracowanie platform współpracy podmiotów rozwoju kultury w mieście, a także narzędzi współpracy z podmiotami w otoczeniu.

W pracy nad strategią rozwoju kultury w Bielsku-Białej wykorzystano nie tylko dane o mieście, ale także aktualne kierunki badań i koncepcje związane z rozwojem lokalnym przez kulturę. Poniżej wskazano idee zasilające koncepcyjnie proces formułowania strategii.

Rysunek 5. Współczesne idee i koncepcje istotne w kontekście kulturowego rozwoju miast

Źródło: opracowanie własne

Podobnie jak w przypadku innych strategii, także strategia rozwoju kultury wymaga rozstrzygnięcia szeregu dylematów i przemyślenia struktury priorytetów; kluczowe dylematy strategiczne zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 2. Dylematy strategiczne – godzenie zróżnicowanych wartości

	Wartość 1		Wartość 2
1	oferta popularna, dostępna dla każdego mieszkańca bez względu na poziom kompetencji kulturowych	vs	oferta wyrafinowana, o wysokiej wartości artystycznej
2	oferta dostępna ekonomicznie – darmowa lub tania	vs	oferta odpłatna na poziomie zapewniającym pokrycie całkowitej lub znaczącej części kosztów oraz budującym szacunek odbiorców do usługi
3	kultura pielęgnująca i nawiązująca do dziedzictwa kulturowego miasta	vs	kultura tworząca nowe wartości, uniwersalna, kosmopolityczna
4	oferta bliska mieszkańca – dostępna w każdej dzielnicy	vs	silne specjalizacje rozmieszczone w centrach miasta
5	wydarzenia masowe o dużym potencjale wizerunkowym	vs	lokalne wydarzenia budujące wspólnotę
6	duża liczba różnorodnych wydarzeń	vs	skupienie na wydarzeniach najbardziej znaczących, wizerunkowych
7	kultura jako wartość autonomiczna	vs	kultura jako wartość wykorzystywana na rzecz innych sfer rozwoju, w tym komercjalizacja wartości kulturalnych
8	kultura profesjonalna, realizowana przez instytucje i środowiska twórców	vs	kultura „oddolna” realizowana przez amatorów, czy różnego rodzaju organizacje pozarządowe
9	kultura jako czynnik realizacji polityki lokalnej	vs	kultura jako sfera niezależnej twórczości
10	kultura jako sfera „luksusu”, o mniejszej wadze w życiu codziennym niż wymiar ekonomiczny	vs	kultura jako dziedzina przenikająca każdą aktywność człowieka i społeczeństwa
11	kultura jako koszt ponoszony w interesie ograniczonej części mieszkańców	vs	kultura jako inwestycja wspierająca rozwój kompetencji cywilizacyjnych i wrażliwości mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

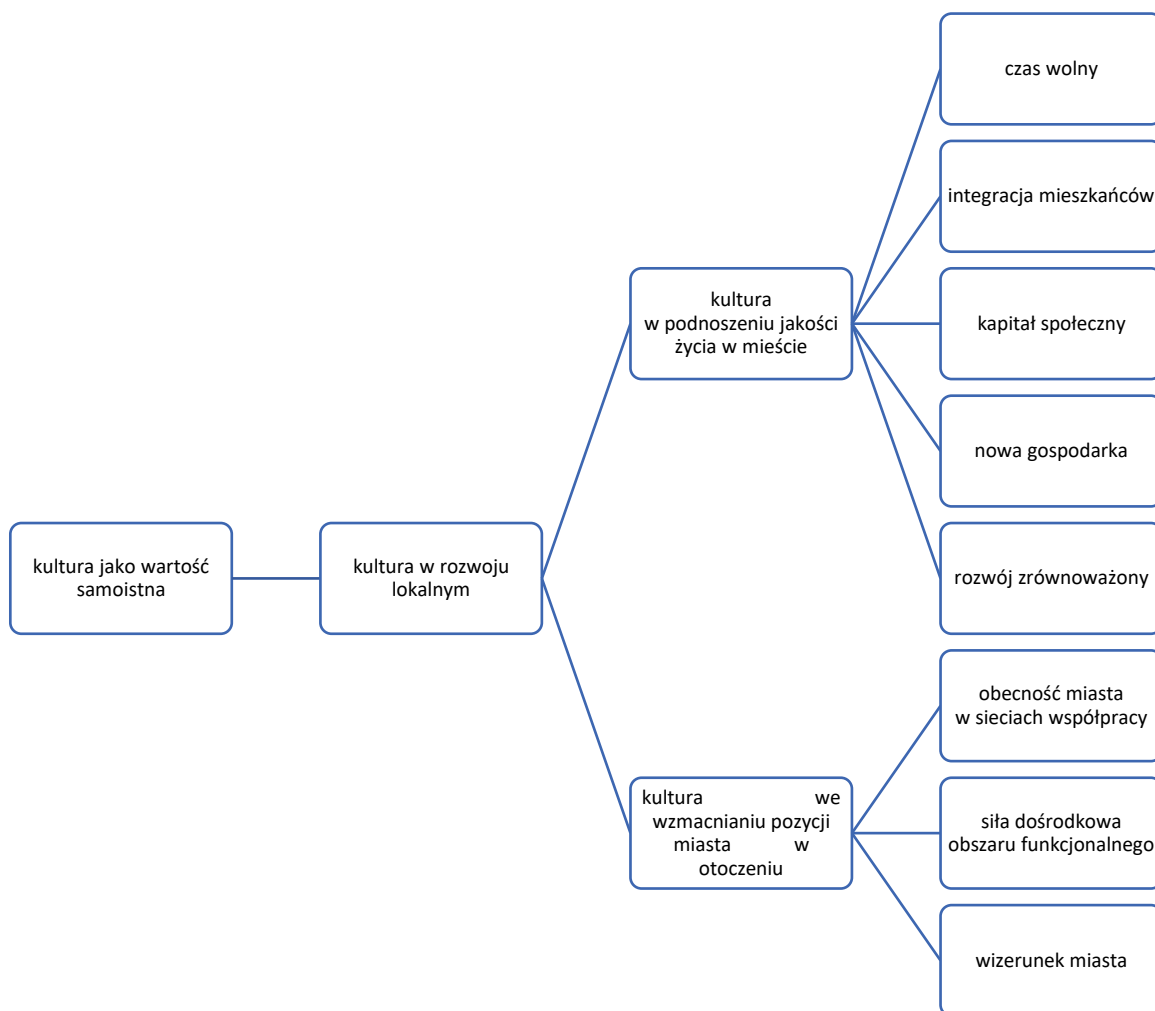
STRATEGIA ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU została sformułowana przy uwzględnieniu następujących założeń:

- Kultura jest samodzielną wartością decydującą o sile społeczności lokalnej, stanowiącą odzwierciedlenie historii miasta, a jednocześnie otwierającą miasto i jego mieszkańców na przyszłość.
- Kultura to zarówno dziedzictwo, czyli zbiór przechowywanych i pielęgnowanych wartości, jak również aktualne aktywności lokalnych środowisk twórczych oraz oferta instytucji sektora kultury.
- Rozwój kultury jest silnie sprzężony z innymi sferami rozwoju lokalnego, co wyraża się przede wszystkim:
 - w możliwościach wykorzystania kultury do wzmacniania rozwoju kapitału ludzkiego, budowania kapitału społecznego, wykorzystywania kultury dla podwyższania wartości produktów kreowanych przez lokalny biznes oraz poprawy warunków życia i inwestowania,
 - we wpływie poziomu rozwoju edukacji, infrastruktury, gospodarki na zdolność mieszkańców do korzystania z oferty kulturalnej.
- Rozwój kultury nie może być rozpatrywany i kształtowany w ograniczonej przestrzeni miasta, lecz wymaga otwarcia na otoczenie, a w szczególności:
 - rozwijania kultury w sposób atrakcyjny dla odbiorców zewnętrznych,
 - umiejętnego i rozsądnego absorbowania zjawisk kulturalnych z otoczenia,
 - szerokiej współpracy przy wdrażaniu strategii i realizacji konkretnych projektów z podmiotami wpływającymi na rozwój kultury w miastach Aglomeracji Beskidzkiej, województwa śląskiego, kraju i świata.
- Wartości kulturalne i dorobek lokalnych środowisk twórczych powinny w części podlegać komercjalizacji, jednak w taki sposób, aby nie dochodziło do ich degradacji, a równocześnie następował rozwój innowacyjnych firm funkcjonujących w przemysłach kultury.
- Rozwój kultury w mieście wymaga wsparcia ze strony władz lokalnych, co powinno przede wszystkim dotyczyć:
 - tworzenia warunków dla niezależnego rozwoju kultury i funkcjonowania najbardziej kreatywnych środowisk twórczych,
 - zapewnienia możliwości rozwoju oferty przez lokalne instytucje sektora kultury,

- dostarczania mieszkańcom możliwości aktywnego uczestnictwa w kulturze i podejmowania działalności o charakterze kulturalnym,
- zawiązywania współpracy pomiędzy sektorem kultury a biznesem i organizacjami pozarządowymi.

Szkicowy zarys uplasowania kultury w strategicznym rozwoju Bielska-Białej został przedstawiony na kolejnym rysunku.

Rysunek 6. Kultura w procesie rozwoju Bielska-Białej

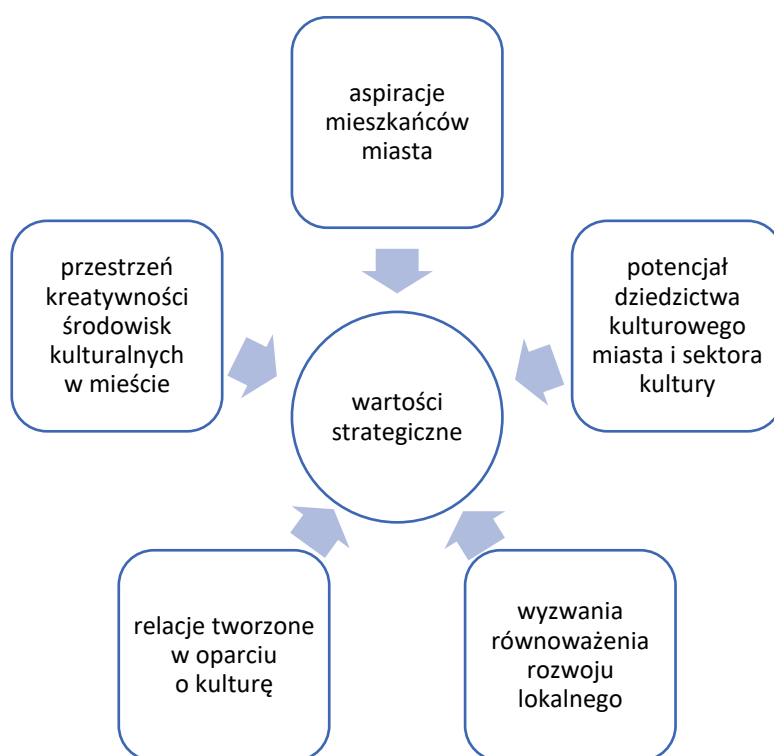

Źródło: opracowanie własne w oparciu o wyniki procesu partycypacyjnego

Wartości wyznaczające misję i wizję kultury w Bielsku-Białej

Wizja rozwoju kultury w Bielsku-Białej zasadza się na zbiorze wartości odnoszących się zarówno do samej dziedziny, jaką jest kultura, jak i do relacji i wpływu kultury na rozwój miasta. Określenie zbioru wartości strategicznych stanowiło jeden z głównych celów procesu partnerskiego formułowania strategii.

Rysunek 7. Wyznacznik wartości do wizji kultury w Bielsku-Białej

Źródło: opracowanie własne w oparciu o wyniki procesu partycypacyjnego

Powyższe wyznaczniki związane są z udzieleniem odpowiedzi na pytania strategiczne:

- aspiracje mieszkańców miasta: *W jaki sposób kultura w mieście może wspierać realizację ambicji i planów życiowych mieszkańców?*
- przestrzeń kreatywności środowisk kulturalnych w mieście: *W jaki sposób zapewnić swobodę twórczą środowisk kulturalnych, w tym w aspekcie finansowym, infrastrukturalnym, kompetencyjnym?*

- potencjał dziedzictwa kulturowego miasta i sektora kultury: *W jaki sposób wykorzystać atuty kulturalne miasta dla budowania dobrostanu mieszkańców i wzmocnienia pozycji miasta w otoczeniu?*
- relacje tworzone w oparciu o kulturę: *W jaki sposób kultura może integrować społeczność lokalną oraz wpisywać miasto i podmioty z miasta w relacje z otoczeniem?*
- wyzwania równoważenia rozwoju lokalnego: *W jaki sposób kultura może być wykorzystywana dla łagodzenia napięć w rozwoju lokalnym, sprawiedliwej transformacji, wzmocnienia odporności miasta?*

Wartości związane z aspiracjami społeczności lokalnej odnoszą się do możliwości dostarczanych mieszkańcom przez miasto (miejskość), kształtowania środowisk kreatywnych jako siły przekształcającej miasto, tworzenia kapitału społecznego opartego na relacjach oraz tożsamości i poszanowaniu specyficznych potrzeb i aspiracji różnych grup społecznych, wsparcia we wzmocnieniu kapitału kulturowego mieszkańców (edukacja kulturalna).

Tabela 3. Struktura wartości strategicznych – aspiracje mieszkańców miasta

WARTOŚĆ	SKŁADOWE WARTOŚCI
Miejskość	<ul style="list-style-type: none"> – miejskie style życia – rytmy życia miasta – przestrzenie miejskie – dostępność zróżnicowanej oferty spędzania czasu wolnego – dobrostan
Środowiska kreatywne	<ul style="list-style-type: none"> – otwarty rynek pracy wspierany przez instytucje związane z edukacją całożyciową oraz rozwój talentów – centra kreatywności integrujące środowiska kreatywne, twórcze, artystyczne, naukowe – stworzenie reprezentacji społecznej biznesów kreatywnych – work-life balance – wdrożenie celów zrównoważonego rozwoju w instytucjach kultury, sektorach kreatywnych, przemysłach kultury

WARTOŚĆ	SKŁADOWE WARTOŚCI
Kapitał społeczny	<ul style="list-style-type: none"> – postawy obywatelskie – skupianie i aktywizacja wspólnot lokalnych wokół kultury – komunikacja z mieszkańcami – partycypacja, <i>governance</i> – instytucjonalizacja społeczeństwa wielokulturowego – wzmocnienie kompetencji medialnych
Kompetencje mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> – edukacja do kultury – narzędzia wspierające proces kształcenia osób z różnych grup wiekowych i społecznych – kształtowanie postaw i kompetencji, zaszczepianie modelu kreatywnego spędzania czasu wolnego – edukacja artystyczna: <ul style="list-style-type: none"> ○ rozwijanie pasji i zainteresowań ○ inicjowanie ścieżki profesjonalnej, przygotowanie do studiów, ekonomicznego wykorzystania talentu – edukacja społeczna: warunki do spotkania, integracji międzypokoleniowej, integracji różnych grup społecznych

Źródło: opracowanie własne

Wartości odnoszące się do przestrzeni kreatywności środowisk kulturalnych w mieście dotyczą materialnego i niematerialnego potencjału, z którego korzystać mogą podmioty tworzące kulturę w mieście, oraz szeroko pojmowanej edukacji wspierającej podnoszenie kompetencji twórczych i menedżerskich.

Tabela 4. Struktura wartości strategicznych – przestrzeń kreatywności środowisk kulturalnych w mieście

WARTOŚĆ	SKŁADOWE WARTOŚCI
Potencjał sektora kultury	<ul style="list-style-type: none"> – kreatywność środowisk twórczych – kompetencje kadr menedżerskich – kapitał instytucjonalny i struktury organizacyjne – infrastruktura – relacje między podmiotami kultury – technologie – cyfryzacja – atrakcyjność oferty
Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> – dla twórców: <ul style="list-style-type: none"> ○ doskonalenie kompetencji artystycznych ○ umiejętności projektowe ○ kompetencje przedsiębiorcze ○ tworzenie i udział w sieciach współpracy – dla menedżerów kultury: <ul style="list-style-type: none"> ○ umiejętności zarządcze ○ umiejętności projektowe ○ umiejętności komunikacyjne

Źródło: opracowanie własne

Bielsko-Biała to miasto, którego potencjał predestynuje je do pełnienia roli jednego z centrów kulturalnych regionu. Po pierwsze, jest to bogate dziedzictwo kulturowe widoczne w przestrzeni miasta oraz aktywnościach kulturalnych wykorzystujących specyfikę miasta; po drugie, jest to oferta kulturalna nie tylko o znaczeniu lokalnym, ale także regionalnym i ponadregionalnym; zaś po trzecie, pozycja miasta oparta jest na specyfice kulturowej Bielska-Białej. Zbiór wartości w wymiarze potencjału dziedzictwa kulturowego miasta i sektora kultury dopełnia edukacja zorientowana na podnoszenie wiedzy o walorach kulturalnych miasta.

Tabela 5. Struktura wartości strategicznych – potencjał dziedzictwa kulturowego miasta i sektora kultury

WARTOŚĆ	SKŁADOWE WARTOŚCI
Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> – wielokulturowość miasta – dziedzictwo kulturowe Śląska i Małopolski, – ciągłość rozwoju miasta widoczna w jego architekturze i układach urbanistycznych, – reprezentacyjne i symboliczne obiekty, w tym siedziby instytucji kultury; – bogactwo przyrodnicze i krajobrazowe komplementarne wobec walorów kulturowych miasta, – wydarzenia, które wrosły w krajobraz kulturowy miasta i regionu.
Oferta	<ul style="list-style-type: none"> – wydarzenia jednorazowe, – wydarzenia cykliczne, powtarzalne, z tradycją; – oferta programowa (instytucji, środowisk), – inicjatywy i wydarzenia oddolne, społeczno-kulturalne (akcje, festyny, inicjatywy szkół, parafii, grup społecznych, rad osiedlowych itp.).
Pozycja miasta	<ul style="list-style-type: none"> – dziedzictwo kulturowe, jego zachowanie, ożywianie, wzbogacanie, – eksponowanie specyfiki i wyróżników miasta, – marka i wizerunek miasta.
Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> – wiedza mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego miasta, – włączanie mieszkańców w aktywną ochronę dziedzictwa kulturowego miasta.

Źródło: opracowanie własne

Najszerzy jest zbiór wartości odnoszących się do relacji tworzonych w oparciu o kulturę. Siła i znaczenie kultury w rozwoju lokalnym są wynikiem relacji zawiązywanych w sektorze kultury oraz związków pomiędzy kulturą a innymi sferami rozwoju lokalnego; wśród wartości uwzględniono różnorodne typy relacji wyodrębniane ze względu na konfigurację podmiotów, relacje między kulturą a rozwojem gospodarki, innowacje społeczne, rozwój gospodarki w oparciu o kulturę, rozwój funkcji naukowych i akademickich, a także wykorzystywanie kultury w wielowymiarowo realizowanej edukacji.

Tabela 6. Struktura wartości strategicznych – relacje tworzone w oparciu o kulturę

WARTOŚĆ	SKŁADOWE WARTOŚCI
Sieci i relacje	<ul style="list-style-type: none"> – instytucje i środowiska kulturalne jako ogniwa sieci, – sieci sektorowe dziedziczne – podmioty danej dziedziny kultury, – sieci sektorowe międzydziedziczne – podmioty reprezentujące różne dziedziny kultury; – sieci międzysektorowe – współpraca kultury z biznesem, nauką, podmiotami administracji publicznej; – sieci interpodmiotowe – np. instytucje / grupy artystyczne.
Innowacje społeczne	<ul style="list-style-type: none"> – przedsiębiorczość społeczna wykorzystująca wartości kulturalne, – aktywność sektora obywatelskiego w dziedzinie kultury, – dynamika rozwoju społecznego oparta na aktywnościach kulturalnych, – tworzenie magnesów miejskich – odpowiedź na wyzwania mobilności.
Gospodarka oparta na kulturze	<ul style="list-style-type: none"> – przemysły kultury – gospodarka prestiżu – usługi czasu wolnego: <ul style="list-style-type: none"> ○ turystyka i rekreacja ○ usługi czasu wolnego dla „codziennych” użytkowników – produkt lokalny: <ul style="list-style-type: none"> ○ tradycyjne rzemiosło ○ kultura gastronomiczna – start-upy i freelancerzy działający w oparciu o wartości kulturalne – klastry oparte na kulturze – łańcuchy wartości, których rdzeniem są wartości kulturalne – kultura wspierająca konkurencyjność i strategiczny rozwój firm: <ul style="list-style-type: none"> ○ reklama i promocja ○ kultura organizacyjna ○ społeczna odpowiedzialność biznesu – wydarzenia biznesowe realizowane przy wykorzystaniu kultury – atrakcyjność inwestycyjna miasta: <ul style="list-style-type: none"> ○ unikatowe (wykraczające poza infrastrukturalne i przestrzenne) atuty inwestycyjne miasta ○ marka miasta wspierająca markę firm
Nauka	<ul style="list-style-type: none"> – kultura innowacyjności – czynnik kształtowania środowiska akademickiego – badania w sferze kultury
Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> – kultura wspierająca proces edukacji poprzez kształtowanie kompetencji społecznych i cywilizacyjnych, – podnoszenie zdolności do dialogu wspierające nawiązywanie relacji między różnymi podmiotami.

Źródło: opracowanie własne

Znaczenie kultury dla zrównoważonego rozwoju Bielska-Białej związane jest z realizacją celów ekologicznych i społecznych oraz edukacją w zakresie rozwoju zrównoważonego.

Tabela 7. Struktura wartości strategicznych – wyzwania równoważenia rozwoju lokalnego

WARTOŚĆ	SKŁADOWE WARTOŚCI
Ekologia	<ul style="list-style-type: none"> – kulturalno-przyrodnicza oferta czasu wolnego, – atrakcyjność przestrzeni kształtowana przez ofertę kulturalną oraz rozwiniętą błękitną i zieloną infrastrukturę, – subkultury skupiające się wokół wartości ekologicznych.
Równowaga społeczna	<ul style="list-style-type: none"> – kultura na rzecz inkluzji społecznej, – odpowiedź na różnice międzygeneracyjne – różnice kulturowe, stylu życia, systemu wartości; – integracja społeczna wokół kultury i dziedzictwa, – podwyższanie atrakcyjności miasta wspierające równowagę demograficzną.
Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> – wrażliwość i postawy ekologiczne mieszkańców, – wzrost empatii społecznej.

Źródło: opracowanie własne

Opisany zbiór wartości posłużył do określenia misji i wizji miasta w aspekcie rozwoju kulturalnego. Misja została określona jako kluczowa cecha określająca pozycję kultury w rozwoju miasta i jego mieszkańców. Wizja rozwoju to bardziej szczegółowy scenariusz odzwierciedlający pożądaną stan kultury i jej roli w rozwoju Bielska-Białej w roku 2030.

Misja Bielska-Białej w wymiarze kulturalnym

**BIELSKO-BIAŁA – MIASTO TWÓRCZYCH SPLOTÓW KULTURY Z EDUKACJĄ, NAUKĄ,
BIZNESEM, PRZYRODĄ**

Wizja „Kulturalne Bielsko-Biała 2030”

Wizja kultury w Bielsku-Białej określa pożądany stan, którego osiągnięcie jest celem realizacji strategii. Jest to scenariusz definiujący cechy kultury oraz jej pozycję w rozwoju miasta.

Kultura w Bielsku-Białej w roku 2030 to:

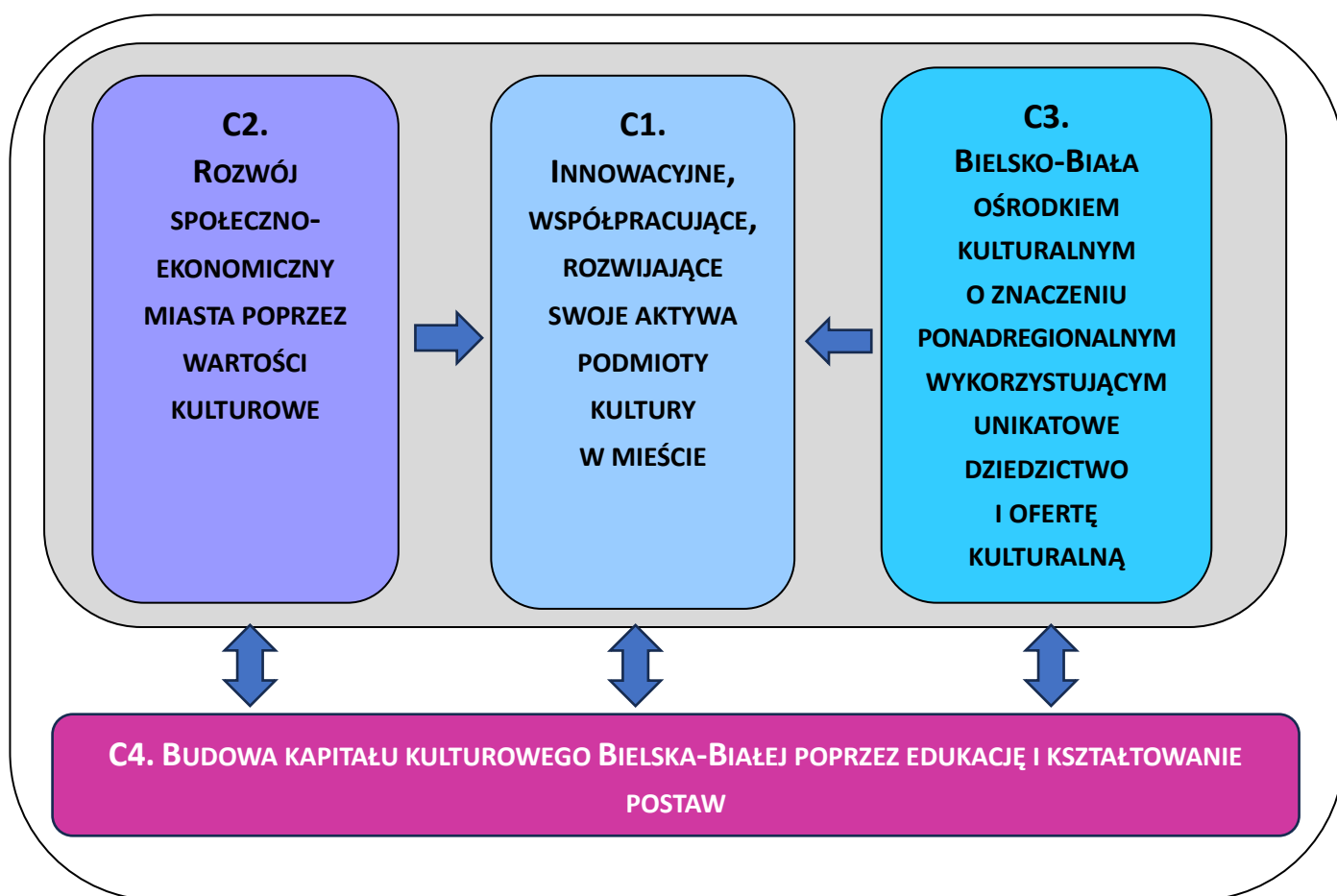
- jeden z fundamentów dobrostanu mieszkańców i budowania ich kompetencji cywilizacyjnych,
- potencjał, który w połączeniu z wyjątkowymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi czyni z Bielska-Białej wyjątkowe miejsce wypoczynku i zamieszkania,
- świadectwo tradycji i ścieżka ciągłego kreowania nowych wartości świadczących o witalności i różnorodności miasta i jego mieszkańców,
- aktywność przenikająca, wzbogacająca i napędzająca procesy rozwoju społecznego i gospodarczego miasta oraz wspierająca rozwój innowacyjnych działalności opartych na wykorzystaniu i komercjalizacji wartości kulturalnych,
- przestrzeń spotkania, dialogu i rozwoju środowisk twórczych oraz instytucji kultury o wysokim poziomie kompetencji i kreatywności oraz bogatych kontaktach profesjonalnych z partnerami w kraju i na świecie,
- czynnik podnoszący poczucie bezpieczeństwa, sprzyjający integracji i włączeniu społecznemu, kreujący pozytywne relacje międzyludzkie i wspierający zachowanie zdrowia psychicznego,
- źródło otwartości mieszkańców i zdolności miasta do absorbowania innowacyjnych potencjałów i aktywności z otoczenia,
- wartość wspomagająca wzmocnienie odporności miasta na różne czynniki ryzyka, w tym wspierająca proces adaptacji do zmian klimatu,

- wyróżnik Bielska-Białej stanowiący podstawę tożsamości lokalnej i sprawiający, że mieszkańcy czują się ambasadorami swojego miasta,
- wizytówka miasta kreująca jego wizerunek i wspierająca identyfikację w otoczeniu krajowym i międzynarodowym,
- sieciowe wykorzystanie potencjału tkwiącego w kapitale relacyjnym wzmocnionym przez afiliację tożsamościową emigrantów, imigrantów oraz uchodźców i ich rodzin a także aktywności funkcjonalnie wykorzystujące w procesach rozwojowych emigrantów i imigrantów,
- rozszerzanie współpracy międzynarodowej poprzez artystyczne interwencje oraz mapowanie międzynarodowych więzi funkcjonalnych,
- szeroka oferta wydarzeń kulturalnych skierowanych do absolwentów szkół średnich i uczelni wyższych,
- otwarte/inkluzywne instytucje kulturalne wspierające przejście od społeczeństwa wielu kultur do społeczeństwa wielokulturowego,
- warunki wspierające organizacje tworzone przez mniejszości etniczne i narodowe oraz umiędzynarodowienie oferty kulturalnej (wydarzenia prowadzone w różnych językach, materiały informacyjne itp.).

Cele strategiczne i cele operacyjne

Cele strategiczne odzwierciedlają główne wartości, które powinny zostać osiągnięte w ramach procesu wdrażania strategii. Cele operacyjne stanowią uszczegółowienie celów strategicznych i są ściśle powiązane z wcześniej określonymi wyzwaniami.

Rysunek 8. Cele strategiczne rozwoju kultury w Bielsku-Białej

Źródło: opracowanie własne

Tabela 8. Cele strategiczne i odpowiadające im cele operacyjne

Cel strategiczny	Cele operacyjne
C1. Innowacyjne, współpracujące, rozwijające swoje aktywa podmioty kultury w mieście	<p>C1.1. Wysoka atrakcyjność instytucji kultury jako miejsca realizacji karier zawodowych.</p> <p>C1.2. Potencjał techniczno-organizacyjny wspierający swobodę twórczą i atrakcyjność oferty kulturalnej miasta.</p> <p>C1.3. Miasto przyciągające twórców, prestiżowe wydarzenia i innowacyjne projekty kulturalne.</p> <p>C1.4. Instytucje kultury centrami kreatywnymi przyciągającymi i skupiającymi środowiska kreatywne miasta i regionu.</p> <p>C1.5. Aktywność bielskich podmiotów kultury w sieciach i projektach współpracy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.</p>
C2. Rozwój społeczno-ekonomiczny miasta poprzez wartości kulturowe	<p>C2.1. Kluczowe znaczenie kultury we wzmacnianiu kapitału ludzkiego i społecznego miasta.</p> <p>C2.2. Kultura wspierająca włączenie społeczne i wyrównywanie szans rozwoju.</p> <p>C2.3. Wzbogacanie struktury gospodarczej miasta przez biznesy oparte na kulturze.</p> <p>C2.4. Atrakcyjna oferta turystyczna oparta na łączeniu walorów kulturowych i przyrodniczych miasta.</p> <p>C2.5. Partnerstwa podmiotów lokalnych kreowane wokół aktywności kulturalnych.</p>
C3. Bielsko-Biała ośrodkiem kulturalnym o znaczeniu ponadregionalnym, wykorzystującym unikatowe dziedzictwo i ofertę kulturalną	<p>C3.1. Zróżnicowana, systemowa oferta kulturalna wspierająca realizację aspiracji i atrakcyjnych stylów życia przez mieszkańców.</p> <p>C3.2. Dogodne warunki dla realizacji aktywności kulturalnych przez podmioty z miasta.</p>

*C4. Budowa kapitału kulturowego
Bielska-Białej poprzez edukację i
kształtowanie postaw*

C3.3. Przestrzenie publiczne z wyeksponowanym, ożywianym działalnościami kulturalnymi dziedzictwem kulturowym miasta.

C4.1. Wysokie kompetencje kadr instytucji kultury i środowisk twórczych.

C4.2. Edukacja kulturalna podnosząca kompetencje kulturowe mieszkańców i wspierająca świadome uczestnictwo w kulturze.

C4.3. Wysoki poziom świadomości mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego Bielska-Białej.

Uwarunkowania realizacji celów – analiza SWOT

W niniejszym rozdziale została przedstawiona analiza SWOT. W miejsce oceny czynników przeprowadzanej w oderwaniu od zamierzeń rozwojowych zrealizowano ocenę czynników w kontekście sformułowanych celów strategicznych. Każdy z celów strategicznych został poddany szczegółowej analizie. Polegała ona na rozpoznaniu czynników (potencjałów, procesów, zjawisk, tendencji itp.) kształtujących możliwość osiągnięcia konkretnego celu. Prezentowana poniżej lista czynników została poddana procesowi weryfikacji i przedstawia tylko te czynniki, które są najistotniejsze z punktu widzenia wyznaczonych celów strategicznych.

Przeprowadzona analiza uwzględnia jednocześnie dwie płaszczyzny, wskazując na czynniki pozytywne i negatywne oraz wewnętrzne i zewnętrzne, sklasyfikowane w następujący sposób:

- siły – wewnętrzne czynniki mające (lub mogące mieć) pozytywny wpływ na rozwój kultury w mieście, wyróżniające miasto w sposób korzystny w otoczeniu, tworzące trwałe podstawy dla przyszłego rozwoju, podnoszące atrakcyjność i konkurencyjność miasta oraz poprawiające jego wizerunek w oczach mieszkańców, inwestorów, osób odwiedzających,
- słabości – wewnętrzne czynniki mające (lub mogące mieć) negatywny wpływ na rozwój kultury w mieście, utrudniające rozwój i realizację zamierzeń strategicznych; braki w potencjałach, obniżające pozycję miasta tak dla jego interesariuszy, jak i podmiotów zewnętrznych,
- szanse – czynniki w otoczeniu sprzyjające (lub mogące sprzyjać) rozwojowi kultury w mieście, pozwalające na uruchamianie nowych kierunków rozwoju i aktywizację nowych lub dotychczas niewykorzystywanych potencjałów rozwojowych,
- zagrożenia – czynniki w otoczeniu utrudniające (lub mogące utrudniać) rozwój kultury w mieście, stanowiące bariery w przełamywaniu występujących obecnie trudności i blokujące możliwości podejmowania działań w różnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju miasta dziedzinach.

Tabela 9. Analiza SWOT – uwarunkowania rozwoju kultury w Bielsku-Białej wpływające na osiągnięcie celów strategicznych

	Cel strategiczny:	C1	C2	C3	C4
Siły					
OFERTA KULTURALNA I POTENCJAŁ KULTURY					
S1.	Wielowymiarowy, przenikający kluczowe sfery rozwoju lokalnego, zmierzający do poprawy dobrostanu projekt ESK 2029.				
S2.	Integracja środowisk związanych z rozwojem kulturalnym miasta wokół projektu ESK 2029.				
S3.	Zróżnicowanie instytucji kultury działających w mieście oraz kreowanej przez nie oferty.				
S4.	Wiodące dziedziny kultury wyróżniające miasto w otoczeniu: teatr, muzyka, fotografia, animacja.				
S5.	Atuty przyrodniczo-krajobrazowe umożliwiające tworzenie specyficznej oferty łączącej kulturę z naturą.				
S6.	Instytucje, osoby i wydarzenia będące markami kulturalnymi miasta znanymi w otoczeniu – np. Bielska Zadymka Jazzowa, Foto Art Festival, Festiwal Kompozytorów Polskich, Sacrum in Musica, Jazzowa Jesień im. Tomasza Stańko.				
S7.	Liczne środowiska kulturalne związane z miastem (artyści, animatorzy, organizatorzy wydarzeń).				
S8.	Organizacje sektora pozarządowego działające w sferze kultury.				
S9.	Silna kadra instytucji kultury – wykwalifikowana, doświadczona, z inicjatywami.				
S10.	Dobra dostępność do kultury zapewniana przez rozwiniętą sieć infrastruktury kulturalnej, w tym domów kultury.				
S11.	Szeroka oferta imprez darmowych lub dofinansowywanych przez miasto, zapewniająca finansowy dostęp do kultury dla każdego z mieszkańców.				
S12.	Istotne zainteresowanie sektora prywatnego, w szczególności dużych podmiotów biznesu, podejmowaniem działań w sferze kultury.				
POPYT NA KULTURĘ					
S13.	Grono stałych odbiorców korzystających z oferty instytucji kultury w mieście.				
S14.	Związek między aktualnym popytem na ofertę kulturalną a ofertą instytucji (wysoka frekwencja na wydarzeniach podstawowego nurtu kultury).				
S15.	Relatywnie wysoki poziom zamożności mieszkańców wspierający popyt na kulturę.				
S16.	Środowiska uczestników w kulturze skupiające się wokół instytucji lokalnych (np. domy kultury, biblioteki).				
S17.	Pojawiające się zainteresowanie podmiotów gospodarczych wykorzystywaniem kultury w realizacji wydarzeń biznesowych.				
S18.	Organizacje sektora pozarządowego uczestniczące w tworzeniu oferty kulturalnej adresowanej do konkretnych grup odbiorców (np. dzieci, seniorzy).				

	C1	C2	C3	C4
PRZESTRZENIE KULTURY				
S19. Wyjątkowy charakter miasta w województwie śląskim – walory urbanistyczno-architektoniczne Bielska-Białej i jego wielokulturowa historia widoczna w dziedzictwie materialnym.				
S20. Obiekty zabytkowe adaptowane na cele kulturalne.				
S21. Procesy rewitalizacji przywracające mieszkańcom obiekty i tereny postindustrialne – z potencjałem do wykorzystywania na cele kulturalne.				
S22. Tereny przyrodnicze i rekreacyjne przyciągające odwiedzających i umożliwiające rozwój oryginalnych aktywności kulturalnych.				
S23. Wprowadzanie wydarzeń kulturalnych w przestrzenie publiczne.				
SŁABOŚCI				
OFERTA KULTURALNA I POTENCJAŁ KULTURY				
W1. Relatywnie niska atrakcyjność miejsc pracy w instytucjach kultury, skutkująca wzrostem zagrożenia odpływem z instytucji kultury doświadczonych, kreatywnych kadr.				
W2. Niski poziom finansowania kultury w stosunku do znaczenia tej dziedziny w rozwoju miasta i realizacji aspiracji mieszkańców.				
W3. Deficyt oferty wspierającej podnoszenie kompetencji kulturowych odbiorców.				
W4. Niskie zainteresowanie podejmowaniem przez miejskie środowiska i instytucje kulturalne aktualnych (kontrowersyjnych) tematów społecznych.				
W5. Brak ustrukturyzowania oferty oraz współpracy instytucji kultury w zakresie tworzenia spójnego kalendarza wydarzeń.				
W6. Niedostateczny poziom realizacji działań w zakresie edukacji do kultury – wymagająca wzmocnienia i poszerzenia zakresu współpracy instytucji kultury i edukacji.				
W7. Niesatysfakcjonująca skuteczność działań promujących ofertę kulturalną miasta – wymagająca zmiany narzędzi i kanałów komunikacji z uwzględnieniem specyfiki różnych grup odbiorców.				
W8. Niski poziom wykorzystania technologii cyfrowych w promowaniu i upowszechnianiu oferty kulturalnej miasta.				
W9. Brak powszechnego postrzegania przez środowisko przedsiębiorców kultury jako pola realizacji działań wpisujących się w społeczną odpowiedzialność biznesu.				
W10. Nieukształtowany wizerunek kulturalny miasta w otoczeniu – nieproporcjonalny w stosunku do realnego znaczenia kulturalnego Bielska-Białej w regionie.				
W11. Wymagające zintensyfikowania partnerstwo międzysektorowe w dziedzinie kultury (kultura – edukacja – biznes).				
POPYT NA KULTURĘ				
W12. Niedocenywanie przez różne podmioty w mieście (część mieszkańców, przedsiębiorców, menedżerów lokalnych) znaczenia uczestnictwa w kulturze.				
W13. Konkurencja między poświęcaniem przez mieszkańców czasu na uczestnictwo w kulturze a zaspokajaniem innych potrzeb.				

	Cel strategiczny:	C1	C2	C3	C4
W14.	Przyzwyczajanie mieszkańców do uczestnictwa w kulturze „bezpiecznej”, dobrze znanej i „oswojonej”, a równocześnie niższa skłonność do uczestnictwa w wydarzeniach bardziej odważnych i nowatorskich.				
W15.	Przyzwyczajanie do darmowej oferty kulturalnej ograniczające popyt na ofertę odpłatną.				
W16.	Nieukształtowane środowisko akademickie – ograniczony popyt na specyficzną ofertę kulturalną; deficyt miejsc i wydarzeń aktywizujących i integrujących środowisko akademickie miasta (studenci oraz pracownicy naukowcy związani z miastem).				
W17.	Sytuacja ekonomiczna części mieszkańców utrudniająca uczestnictwo w atrakcyjnych wydarzeniach kulturalnych.				
W18.	Niewystarczająco rozwinięte zaplecze noclegowe i gastronomiczne, które umożliwiłoby obsługę szerszej grupy odbiorców kultury z otoczenia.				
W19.	Deficyty w rozwoju transportu publicznego (w układzie wewnętrznym i w powiązaniach z otoczeniem) utrudniające dostęp do kultury i wykształcanie całodziennego rytmu życia miasta.				
PRZESTRZENIE KULTURY					
W20.	Nieukształtowane znaczące przestrzenie miejskie, łączące w sposób trwały (nie tylko okazyjny) kulturę z rekreacją, gastronomią i innymi funkcjami czasu wolnego.				
W21.	Bariery dostępności w części obiektów kulturalnych – deficyt projektowania uniwersalnego.				
SZANSE					
OFERTA KULTURALNA					
O1.	Poszerzające się możliwości współpracy kulturalnej z innymi miastami w regionie i poza nim w zakresie przekształcania i wzbogacania oferty kulturalnej, podejmowania innowacyjnych projektów kulturalnych.				
O2.	Zainteresowanie twórców i odbiorców ofertą kulturalną w niekonwencjonalnych przestrzeniach – realizacja unikatowych wydarzeń kulturalnych oraz kreowanie miejsc działalności twórczej w obiektach użyteczności publicznej, przestrzeniach handlowych, obiektach postindustrialnych.				
O3.	Rozwój nurtów offowych (niszowych) atrakcyjnych dla zróżnicowanych segmentów odbiorców, szczególnie osób młodych o wyraźnie sprecyzowanych oczekiwaniach.				
O4.	Poszerzanie w regionie oferty edukacji artystycznej sprzyjające kadrowemu wzbogacaniu instytucji i środowisk kulturalnych.				
O5.	Poprawa powiązań transportowych regionu tworząca możliwości docierania do miasta większej liczby odbiorców oferty kulturalnej.				
O6.	Nowe technologie ułatwiające promowanie oferty oraz docieranie do odbiorców z produktami kultury.				
POPYT NA KULTURĘ					
O7.	Działania województwa i miast w województwie poprawiające i wzmacniające wizerunek kulturalny regionu – przełamywanie stereotypowego wizerunku regionu przemysłowego.				

	Cel strategiczny:	C1	C2	C3	C4
O8.	Podnoszący się poziom kapitału kulturowego społeczności regionu powiązany ze wzrostem zainteresowania uczestnictwem w kulturze.				
O9.	Wzrost gospodarczy kraju i regionu wpływający na podnoszenie zamożności społeczeństwa i ograniczanie znaczenia barier ekonomicznych dla uczestnictwa w kulturze.				
O10.	Rosnący popyt na kulturę ze strony osób o szczególnych potrzebach i seniorów.				
O11.	Wzrost pozycji kultury w postrzeganiu jej jako dziedziny istotnej dla stratyfikacji społecznej – wzrost oczekiwań i aspiracji odbiorców, kształtowanie się świadomych grup odbiorców, traktowanie kultury jako ważnej dziedziny kreatywnego spędzania czasu wolnego i integracji społecznej.				
O12.	Wzrost świadomości w zakresie znaczenia kultury w procesie edukacji i integracji społecznej.				
O13.	Rosnący popyt na kulturę wykorzystywaną w promocji, reklamie, komunikacji społecznej.				
O14.	Rozwój turystyki w subregionie i w regionie, poszerzający potencjalny popyt na kulturę i tworzący szanse przyciągnięcia do miasta odwiedzających.				
FINANSOWANIE KULTURY					
O15.	Perspektywy na pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie rozwoju kultury, realizację innowacyjnych projektów, kreowanie sieci współpracy, transfer dobrych praktyk, wzmacnianie infrastrukturalne kultury.				
O16.	Dostrzegalne zainteresowanie biznesu sponsoringiem i mecenatem w dziedzinie kultury.				
KULTURA W RELACJACH					
O17.	Rozwój struktur międzysektorowych łączących świat biznesu, nauki i kultury (klastry, huby, projekty międzysektorowe itp.).				
O18.	Upowszechnienie idei przemysłów kreatywnych i rosnące w społeczeństwie zainteresowanie podejmowaniem działalności biznesowej opartej na kulturze.				
O19.	Transformacja gospodarki w kierunku innowacyjności i kreatywności, sprzyjająca nawiązywaniu relacji między biznesem a kulturą.				
O20.	Zainteresowanie podejmowaniem współpracy i realizacją projektów partnerskich instytucji i środowisk twórczych w regionie, kraju i za granicą.				
TECHNOLOGIE W KULTURZE					
O21.	Rosnące umiejętności cyfrowe w społeczeństwie, otwierające nowe możliwości uczestniczenia w kulturze.				
O22.	Technologie ICT wspierające nawiązywanie relacji podmiotów kultury z miasta z partnerami w otoczeniu krajowym i międzynarodowym.				
O23.	Technologie ICT umożliwiające promowanie i udostępnianie kultury miasta w otoczeniu.				

ZAGROŻENIA		C1	C2	C3	C4
OFERTA KULTURALNA					
T1.	Wzrost konkurencji w zakresie oferty kulturalnej ze strony ośrodków metropolitalnych.				
T2.	Niewykorzystywany potencjał współpracy samorządów subregionu i regionu w zakresie tworzenia wspólnej oferty kulturalnej.				
T3.	Rosnące koszty realizacji wydarzeń z udziałem wybitnych lub znanych artystów.				
T4.	Nikłe zainteresowanie i niski profesjonalizm mediów w zakresie promowania kultury.				
POPYT NA KULTURĘ					
T5.	Wysoka dynamika zmian oczekiwań odbiorców kultury, wymagająca stałego przekształcania oferty i inwestowania w kulturę.				
T6.	Dominacja w mediach kultury popularnej, utrwalająca zainteresowanie odbiorców standardową ofertą kulturalną o niskiej wartości artystycznej.				
T7.	Relatywnie niska siła nabywczą ludzi młodych, stojąca w kontraście z ich ponadprzeciętnym zainteresowaniem uczestnictwem w kulturze.				
FINANSOWANIE KULTURY					
T8.	Upolitycznienie decyzji dotyczących finansowania kultury (kryteria ideologiczne).				
T9.	Brak ugruntowanej tradycji w zakresie angażowania się biznesu we wspieranie kultury.				
T10.	Traktowanie finansowania kultury jako wydatku, a nie jako inwestycji.				
KULTURA W RELACJACH					
T11.	Niewystarczający poziom kompetencji partnerów w tworzeniu relacji międzysektorowych nakierowanych na tworzenie innowacyjnych produktów opartych na kulturze (dominacja w relacjach sektora biznesu).				
TECHNOLOGIE W KULTURZE					
T12.	Niebezpieczeństwo przenoszenia się zainteresowania odbiorców kultury ze sfery realnej w sferę wirtualną.				
T13.	Rosnące wymagania dotyczące technicznego poziomu oferty kulturalnej, pociągające za sobą konieczność realizacji kolejnych inwestycji.				

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów strategicznych i prac partycypacyjnych

Kierunki działań na rzecz realizacji celów strategii

Realizacja struktury celów zostanie osiągnięta poprzez podejmowanie działań i projektów w ramach zbioru kierunków.

Tabela 10. Kierunki działań na rzecz osiągnięcia celów strategicznych

Cele operacyjne	Kierunki działań
C1. INNOWACYJNE, WSPÓŁPRACUJĄCE, ROZWIJAJĄCE SWOJE AKTYWA PODMIOTY KULTURY W MIEŚCIE	
C1.1. Wysoka atrakcyjność instytucji kultury jako miejsca realizacji karier zawodowych	<p>K1. Podnoszenie atrakcyjności miejsc pracy w sektorze kultury w mieście w aspekcie finansowym, socjalnym, organizacji pracy itp.</p> <p>K2. Poszerzanie możliwości uczestnictwa pracowników instytucji kultury w tworzeniu i realizacji innowacyjnych projektów kulturalnych, w tym z partnerami spoza miasta.</p> <p>K3. Realizacja coachingu zawodowego wspierającego rozwój profesjonalny pracowników instytucji kultury i realizację atrakcyjnej ścieżki kariery zawodowej.</p> <p>K4. Wdrażanie modeli współzarządzania instytucjami kultury (z udziałem pracowników).</p>
C1.2. Potencjał techniczno-organizacyjny wspierający swobodę twórczą i atrakcyjność oferty kulturalnej miasta	<p>K5. Modernizacja obiektów kultury i ich systematyczne doposażanie w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby mieszkańców oraz zmiany technologiczne w dziedzinie kultury.</p> <p>K6. Wdrażanie rozwiązań organizacyjnych wspierających współpracę instytucji kultury w zakresie wspólnego wykorzystywania posiadanego majątku.</p> <p>K7. Tworzenie nowych przestrzeni realizacji aktywności kulturalnych.</p>

Cele operacyjne	Kierunki działań
	<p>K8. Wdrażanie w obiektach kultury i podczas wydarzeń kulturalnych zrównoważonych rozwiązań, w tym związanych z adaptacją do zmian klimatu.</p> <p>K9. Wspieranie technicznych możliwości realizacji aktywności kulturalnych w przestrzeni wirtualnej.</p> <p>K10. Wspieranie podmiotów lokalnych w przygotowywaniu projektów i aplikacji o środki finansowe na przedsięwzięcia o charakterze kulturalnym.</p>
<p>C1.3. Miasto przyciągające twórców, prestiżowe wydarzenia i innowacyjne projekty kulturalne</p>	<p>K11. Promocja potencjału i aktywności kulturalnych miasta w otoczeniu.</p> <p>K12. Organizacja wydarzeń przyciągających i skupiających znaczących twórców z miasta i otoczenia.</p> <p>K13. Realizacja aktywności w ramach sieciowych wydarzeń regionalnych, krajowych i międzynarodowych.</p> <p>K14. Realizacja wizyt studyjnych, rezydencji artystycznych i projektów z udziałem twórców spoza miasta.</p>
<p>C1.4. Instytucje kultury centrami kreatywnymi przyciągającymi i skupiającymi środowiska kreatywne miasta i regionu</p>	<p>K15. Tworzenie warunków do uczynienia z instytucji kultury miejsca spotkań osób reprezentujących środowiska kreatywne (nie tylko z okazji wydarzeń kulturalnych).</p> <p>K16. Udział instytucji kultury w tworzeniu i funkcjonowaniu centrów kreatywnych w mieście (w obiektach biznesowych, naukowych, czasu wolnego i innych).</p> <p>K17. Wspieranie powstawania i funkcjonowania miejsc integrujących środowiska akademickie miasta wokół kultury.</p>

Cele operacyjne	Kierunki działań
<p>C1.5. Aktywność bielskich podmiotów kultury w sieciach i projektach współpracy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym</p>	<p>K18. Wzmacnianie współpracy instytucji kultury w mieście, budowanie ich komplementarności i podnoszenie zdolności do wspólnego uczestnictwa w ponadlokalnych sieciach i platformach współpracy, w tym w ramach UE.</p> <p>K19. Realizacja programu ESK 2029 i promowanie partnerstwa lokalnego w tym zakresie.</p> <p>K20. Realizacja przedsięwzięć czyniących z Bielska-Białej wyspecjalizowany ośrodek o znaczeniu międzynarodowym w dziedzinie kultury projektowania.</p> <p>K21. Monitoring inicjatyw podejmowanych w ramach krajowych i międzynarodowych sieci i platform współpracy.</p> <p>K22. Rozwijanie współpracy merytorycznej z miastami partnerskimi.</p>
<p>C2. ROZWÓJ SPOŁECZNO-EKONOMICZNY MIASTA POPRZEZ WARTOŚCI KULTUROWE</p>	
<p>C2.1. Kluczowe znaczenie kultury we wzmacnianiu kapitału ludzkiego i społecznego miasta</p>	<p>K23. Inicjatywy kulturalne wspierające rozwój kompetencji cywilizacyjnych mieszkańców.</p> <p>K24. Wspieranie oddolnych inicjatyw kulturalnych integrujących społeczności lokalne.</p> <p>K25. Podejmowanie projektów społeczno-kulturalnych w partnerstwie publiczno-społecznym.</p> <p>K26. Realizacja projektów kulturalnych budujących odpowiedzialność obywatelską mieszkańców.</p> <p>K27. Kreowanie innowacyjnych projektów typu prototypowego, tworzących eksperymentalne odpowiedzi na współczesne wyzwania społeczne i cywilizacyjne.</p> <p>K28. Zwiększenie aktywności i skali zaangażowania w programach wymiany, takich jak np. Erasmus+.</p> <p>K29. Promowanie i realizacja wolontariatu w działaniach w sferze kultury.</p>

Cele operacyjne	Kierunki działań
<p>C2.2. Kultura wspierająca włączenie społeczne i wyrównywanie szans rozwoju</p>	<p>K30. Realizacja projektów kulturalnych aktywizujących osoby w trudnej sytuacji (osoby z niepełnosprawnościami, osoby i rodziny w kryzysie).</p> <p>K31. Wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie możliwości uczestnictwa w kulturze.</p> <p>K32. Wspieranie przez kulturę procesu integracji imigrantów ze społecznością lokalną.</p> <p>K33. Realizacja projektów kulturalnych przełamujących stereotypy, podnoszących wrażliwość społeczną mieszkańców oraz sprzyjających realizacji zasad polityki równościowej i przeciwdziałania dyskryminacji.</p> <p>K34. Realizacja projektów kulturalnych wspierających wzmocnienie kondycji zdrowotnej mieszkańców w aspekcie fizycznym i psychicznym.</p> <p>K35. Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie zdrowia psychicznego (<i>street art</i>, rzemiosło, sztuki performatywne, animacje).</p>
<p>C2.3. Wzbogacanie struktury gospodarczej miasta przez biznesy oparte na kulturze</p>	<p>K36. Wspieranie powstawania i rozwoju firm w branżach kreatywnych.</p> <p>K37. Wspieranie aktywności biznesowych i społecznych nakierowanych na podtrzymywanie i rozwój rzemiosła.</p> <p>K38. Promowanie wśród uczniów i studentów podejmowania działalności biznesowej w branżach kreatywnych.</p> <p>K39. Tworzenie przestrzeni klastrów przemysłów kreatywnych z udziałem przedsiębiorców, podmiotów kultury, nauki i samorządu.</p> <p>K40. Wspieranie integracji i współpracy przedsiębiorców działających w sektorach kreatywnych.</p> <p>K41. Promowanie bielskich firm działających w branżach kreatywnych.</p>

Cele operacyjne	Kierunki działań
	<p>K42. Poszerzanie świadomości bielskich przedsiębiorców w zakresie wspierania rozwoju biznesu przez wykorzystanie wartości kulturalnych (np. wykorzystanie wzornictwa przemysłowego, reklamy, tworzenie wizerunku firm. odpowiedzialnych społecznie poprzez wspieranie kultury).</p>
<p>C2.4. Atrakcyjna oferta turystyczna oparta na łączeniu walorów kulturowych i przyrodniczych miasta</p>	<p>K43. Promocja turystyczna miasta oparta na eksponowaniu unikatowości kulturowej i przyrodniczej.</p> <p>K44. Wzbogacanie oferty wydarzeń turystycznych, rekreacyjnych i sportowych o wydarzenia kulturalne.</p> <p>K45. Wprowadzanie oferty kulturalnej w przestrzeń turystyki i rekreacji.</p> <p>K46. Integracja oferty turystycznej i programu wydarzeń kulturalnych w mieście z ofertą w subregionie.</p>
<p>C2.5. Partnerstwa podmiotów lokalnych kreowane wokół aktywności kulturalnych</p>	<p>K47. Stworzenie oferty instytucji kultury dla biznesu (np. wydarzenia, szkolenia, promocja, zasady sponsoringu i mecenatu kultury itp.).</p> <p>K48. Wspieranie partnerstw – publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego – na rzecz realizacji wydarzeń, rozwijania oferty kulturalnej oraz rozwijania infrastruktury kulturalnej.</p> <p>K49. Promowanie wśród bielskich firm społecznej odpowiedzialności w sektorze kultury.</p> <p>K50. Nagroda bielskiego mecenasa / sponsora kultury.</p> <p>K51. Podejmowanie projektów naukowych i badawczych w dziedzinie kultury, realizowanych w partnerstwie podmiotów sektora kultury, nauki, B+R.</p>

Cele operacyjne	Kierunki działań
C3. BIELSKO-BIAŁA OŚRODKIEM KULTURALNYM O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM WYKORZYSTUJĄCYM UNIKATOWE DZIEDZICTWO I OFERTĘ KULTURALNĄ	
<p>C3.1. Zróżnicowana, systemowa oferta kulturalna wspierająca realizację aspiracji i atrakcyjnych stylów życia przez mieszkańców</p>	<p>K52. Zintegrowany system informowania o ofercie kulturalnej miasta, uwzględniający potrzeby i kompetencje różnych użytkowników (zróżnicowane narzędzia, w tym ICT i kanały dostępu).</p> <p>K53. Promocja oferty kulturalnej miasta w trakcie wydarzeń biznesowych.</p> <p>K54. Opracowanie oferty kulturalnej dla gości zagranicznych.</p> <p>K55. Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań cyfrowych w budowie i udostępnianiu oferty kulturalnej.</p> <p>K56. Wzmacnianie sektora sztuki filmowej i projektów audiowizualnych jako specjalności kulturalnej miasta.</p> <p>K57. Wspieranie nowych form działalności kulturalnych wzbogacających ofertę miasta, w szczególności form niszowych, offowych, zaangażowanych społecznie.</p> <p>K58. Wspieranie realizacji aktywności kulturalnych w obiektach gastronomicznych i hotelowych oraz innych aktywności kulturalnych kształtujących rytm życia miasta.</p> <p>K59. Wspieranie aktywności kulturalnych w przestrzeniach publicznych.</p> <p>K60. Wzbogacanie i przekształcanie flagowych wydarzeń o długiej tradycji i potencjale rozwojowym.</p> <p>K61. Wzmacnianie specjalizacji instytucji kultury w mieście sprzyjające podwyższaniu jakości oferty, w tym m.in. animacji, <i>street artu</i>.</p>

Cele operacyjne	Kierunki działań
	<p>K62. Podnoszenie fizycznej dostępności obiektów kultury w mieście, w tym poprzez projektowanie uniwersalne oraz wykorzystywanie technologii <i>smart city</i>.</p> <p>K63. Wspieranie procesu kształtowania kolejnych generacji menedżerów flagowych wydarzeń i inicjatyw kulturalnych w mieście (zapobieganie sytuacji, w której wydarzenie zostaje pozbawione wieloletniego menedżera).</p> <p>K64. Monitoring potrzeb kulturalnych i opinii mieszkańców na temat oferty kulturalnej miasta.</p> <p>K65. Promowanie atrakcyjności oferty kulturalnej miasta w otoczeniu dla przyciągania nowych mieszkańców.</p> <p>K66. Rozwijanie transportu publicznego w kierunku obsługi instytucji i wydarzeń kulturalnych.</p>
<p>C3.2. Dogodne warunki dla realizacji aktywności kulturalnych przez podmioty z miasta</p>	<p>K67. Wspieranie działań i rozwoju instruktorów prowadzących zajęcia dla mieszkańców w instytucjach kultury.</p> <p>K68. Wspieranie realizacji zajęć z zakresu działalności artystycznej i tradycyjnego rzemiosła przez mieszkańców, w tym seniorów.</p> <p>K69. Zapewnianie przestrzeni dla realizacji oddolnych inicjatyw kulturalnych.</p> <p>K70. Narzędzia finansowego wsparcia oddolnych inicjatyw kulturalnych.</p> <p>K71. Program wspierania finansowego młodych twórców – dotacje i konkursy.</p>
<p>C3.3. Przestrzenie publiczne z wyeksponowanym, ożywianym działalnościami kulturalnymi dziedzictwem kulturowym miasta</p>	<p>K72. Wzbogacanie przestrzeni publicznych w informację na temat dziedzictwa kulturowego miasta.</p> <p>K73. Kulturalna rewitalizacji terenów i obiektów tracących dotychczasowe funkcje.</p> <p>K74. Wspieranie aktywności <i>street art / land art</i> podejmowanych w przestrzeni miasta.</p>

Cele operacyjne	Kierunki działań
	<p>K75. Działania wzmacniające funkcjonalność i wizytówkowy charakter obiektów kultury w budynkach historycznych (np. budynek Teatru Polskiego, Willa Theodora Sixta).</p> <p>K76. Wykorzystanie kultury dla rozwoju nowych form turystyki opartych na specyficznych atutach miasta.</p>
C4. BUDOWA KAPITAŁU KULTUROWEGO BIELSKA-BIAŁEJ POPRZEZ EDUKACJĘ I KSZTAŁTOWANIE POSTAW	
<p>C4.1. Wysokie kompetencje kadr instytucji kultury i środowisk twórczych</p>	<p>K77. Wspieranie uczestnictwa kadr instytucji kultury i środowisk twórczych w różnych formach podnoszenia kwalifikacji i wzbogacania kompetencji, w tym w szkoleniach, warsztatach, studiach itp.</p> <p>K78. Edukacja przedsiębiorcza osób ze środowisk twórczych, w tym w zakresie podejmowania działalności gospodarczej w branżach przemysłów kreatywnych.</p>
<p>C4.2. Edukacja kulturalna podnosząca kompetencje kulturowe mieszkańców i wspierająca świadome uczestnictwo w kulturze</p>	<p>K79. Projekty edukacji do kultury oraz projekty odkrywania talentów artystycznych, realizowane w partnerstwie podmiotów kultury i edukacji.</p> <p>K80. Wsparcie uczestników wydarzeń kulturalnych w odbiorze i interpretacji treści (np. prowadzenia kuratorskie, kluby dyskusyjne, spotkania z twórcami itp.).</p> <p>K81. Promowanie uczestnictwa w kulturze jako wartości wspierającej podnoszenie kompetencji cywilizacyjnych i rozwój osobowy człowieka.</p>
<p>C4.3. Wysoki poziom świadomości mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego Bielska-Białej</p>	<p>K82. Współpraca instytucji kultury ze szkołami w realizacji przedsięwzięć podnoszących wiedzę dzieci i młodzieży na temat dziedzictwa kulturowego miasta.</p> <p>K83. Wspieranie przedsięwzięć promujących dziedzictwo kulturowe miasta realizowanych przez media lokalne.</p>

Cele operacyjne	Kierunki działań
	K84. Przedsięwzięcia na rzecz tworzenia baz wiedzy i materiałów udostępnianych przez mieszkańców miasta (np. publikacje, kolekcje itp.). K85. Bielskie dziedzictwo kulturowe w przestrzeni wirtualnej – wykorzystywanie cyfrowych narzędzi do prezentacji dziedzictwa kulturowego miasta.

Lista kierunków może ulegać zmianie w zależności od zmian uwarunkowań realizacji strategii oraz potrzeb i aspiracji mieszkańców miasta.

Mechanizm wdrażania strategii

System wdrażania strategii został oparty na założeniach i regułach analogicznych do tych, które wyznaczały prace nad sformułowaniem dokumentu. Zaliczyć do nich należy:

- partnerstwo podmiotów lokalnych, w szczególności w zakresie kreowania, planowania oraz realizacji działań i projektów umożliwiających osiągnięcie celów strategii, podtrzymywaniu partnerstwa służyć będzie prowadzenie ciągłego dialogu między władzami publicznymi, środowiskami twórców i organizatorów kultury,
- interdyscyplinarność strategii związana z postrzeganiem kultury jako sfery kształtowanej przez różne podmioty, a jednocześnie wpływającej na inne dziedziny rozwoju lokalnego; kultura jest w strategii traktowana jako czynnik rozwoju miasta i ważna determinanta rozwoju społecznego (przede wszystkim w aspekcie jakości kapitału ludzkiego) i ekonomicznego miasta (zarówno jako rozwijający się sektor gospodarki, jak też jako uwarunkowanie kształtujące atrakcyjność inwestycyjną i wizerunek miasta),
- podejście prospektywne oznaczające wdrażanie strategii w sposób uwzględniający potrzeby aktualne oraz przyszłe, a także podejmowanie przedsięwzięć, które w długiej perspektywie służą osiągnięciu istotnych jakościowych zmian w obszarze kultury i dziedzinach z nią powiązanych;
- kompleksowość postrzegania kultury jako sfery opartej na trzech filarach: kreatywności, ochronie dziedzictwa, kształtowaniu kompetencji kulturowych (popularyzacji),
- uwzględnienie potrzeb i możliwości uczestnictwa w kulturze wszystkich grup społecznych; kultura powinna być sferą integracji i inkluzji społecznej – tworzenia kapitału relacyjnego i kapitału zaufania – a także sferą tworzenia szans rozwoju osobistego mieszkańców,
- otwartość strategii na nowe przedsięwzięcia kreowane przez różne podmioty;
- rozwijanie kultury w mieście w powiązaniu z wykorzystywaniem szans generowanych w otoczeniu.

Realizacja strategii zorientowana jest w dużej części na wspieranie rozwoju środowisk twórczych oraz tworzenie warunków dla zaangażowania w rozwój kulturalny miasta organizacji pozarządowych oraz sektora biznesu (jako podmiotów komercjalizujących potencjał kulturalny

miasta, a także będących sponsorami lub mecenasami kultury). Wielopodmiotowość systemu wdrażania strategii sprzyja osiągnięciu takich korzyści, jak:

- zasilanie strategii kreatywnością różnych podmiotów,
- zwiększenie skali zasobów angażowanych w rozwój kultury w mieście,
- większe zróżnicowanie potencjałów na rzecz rozwoju kultury, które są wnoszone przez podmioty reprezentujące różne sektory, a co za tym idzie – różne kompetencje,
- lepsze dostosowanie kierunków rozwoju kultury w mieście do oczekiwań różnych odbiorców i partnerów, w tym angażujących się aktywnie w działania kulturalne w mieście,
- wzmocnienie spójności miasta dzięki tworzeniu relacji między różnymi podmiotami, w tym relacji międzysektorowych.

Realizacja strategii w oparciu o aktywności wielu podmiotów, a w szczególności realne włączenie społeczności lokalnej w ten proces wdrażania, wymaga stworzenia systemu umożliwiającego partycypację różnych podmiotów w działaniach wdrożeniowych i monitoringowych. Na system wdrażania strategii składają się dwa zasadnicze typy aktywności:

- wdrażanie strategii poprzez realizację projektów strategicznych – zawartych w obecnym dokumencie oraz sukcesywnie tworzonych i wprowadzanych do dokumentu w trakcie kolejnych aktualizacji,
- działania organizujące proces wdrażania, w tym umożliwiające partycypację w procesie wdrażania oraz ewaluację tego procesu.

Selekcja projektów do realizacji w kolejnych okresach wdrożeniowych uwzględniać będzie następujące kryteria:

- zbieżność projektu z celami i kierunkami strategii,
- poziom szczegółowości przygotowania projektu,
- dostępność środków na realizację projektu, w szczególności możliwość pozyskania środków spoza budżetu miasta,
- możliwości tworzenia partnerstwa podmiotów w procesie wdrażania projektu,
- wcześniejsze doświadczenia z realizacji analogicznych projektów.

Finansowanie realizacji strategii opierać się będzie na montażu finansowym, którego oś będą stanowiły środki finansowe sektora publicznego. Warto zaznaczyć, że potencjały na rzecz realizacji strategii obejmują nie tylko środki finansowe, ale także:

- działania racjonalizujące gospodarowanie dostępnym majątkiem i jego intensywniejsze wykorzystywanie,
- innowacyjne podejście do posiadanych przez sektor kultury zasobów,
- bezpośrednie zaangażowanie różnych podmiotów, w tym wolontariat.

Wśród głównych źródeł finansowania strategii ze źródeł publicznych wskazać można:

- budżet miasta,
- budżet województwa oraz budżet państwa,
- Narodowe Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowe Centrum Nauki,
- środki Unii Europejskiej.

Wśród potencjalnych środków publicznych mogących wesprzeć projekty realizujące strategię wymienić należy:

- programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Fundusze Europejskie dla Śląskiego,
- krajowe programy operacyjne,
- programy UE dla sektora kultury,
- Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- programy stypendialne.

Potencjalnie użytecznym mechanizmem realizacji projektów i zadań w sferze kultury jest formuła partnerstwa publiczno-prywatnego lub publiczno-społecznego, która może stanowić podstawę do realizacji działań inwestycyjnych w zakresie budowy lub modernizacji infrastruktury kultury w mieście oraz realizacji przedsięwzięć społeczno-kulturalnych.

System ewaluacji i monitoringu

Bielsko-Biała jest miastem zarządzanym za pomocą danych uzyskiwanych podczas monitoringu oraz systematycznie prowadzonej ewaluacji głównego dokumentu planistycznego – *Strategii Rozwoju Bielska-Białej do 2030 roku*. Kultura jest w nim wskazana jako jeden z priorytetów rozwoju miasta. *STRATEGIA ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU* jest pierwszym miejskim dokumentem dziedzinowym, który tworzy warunki do wzmocnienia roli sektora kultury w procesach integracji oraz rozwoju społeczno-gospodarczego miasta. Podczas prac nad dokumentem została opracowana diagnoza sektora kultury, która umożliwi proces pomiaru efektywności działań związanych z rozwojem miasta – poprzez i w polu kultury.

Rada Miejska Bielska-Białej uchwałą nr LVI/1268/2023 z dnia 23.03.2023 roku podjęła decyzję o udziale miasta w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury. Podczas prac nad przygotowaniem oferty powstały zespoły osób zaangażowanych w integrację środowisk twórczych, przeprowadzające konsultacje z mieszkańcami, grupami artystycznymi, młodzieżą, seniorami, obcokrajowcami, osobami z niepełnosprawnościami, przedstawicielami nieformalnych kolektywów kulturalnych, grup przedstawicieli biznesów kreatywnych, rzemieślników i twórców. Współpracujący eksperci zaangażowani w programowanie rozwoju i umiędzynarodowienie oferty kulturalnej realizowali działania związane z komplementarnym zbieraniem danych oraz tworzeniem rozproszonych baz dobrych praktyk w zakresie procesów partycypacji mieszkańców miasta w projektowaniu nowej polityki rozwoju. Zostaną oni włączeni w procesy monitoringu i oceny realizacji założeń strategii

Jednostką operacyjną prowadzącą kontrolę zarządczą i zarządzającą realizacją dokumentu jest Wydział Kultury i Promocji Urzędu Miejskiego w Bielsku-Białej. Integracja środowisk twórczych, instytucji publicznych, przedsiębiorców oraz sektora NGO wzmacnia potencjał przeprowadzenia zmian związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym miasta.

Metody zbierania danych w procesie monitoringu

System monitoringu *STRATEGII ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU* będzie zintegrowany z istniejącym w mieście systemem zarządzania i ewaluacją dokumentów strategicznych. Zaleca się rozbudowanie go o raporty roczne oparte na harmonogramie

realizacji zadań przez miejskie instytucje kultury, udostępniane w otwartych repozytoriach danych.

Rekomenduje się przeprowadzenie raz w roku wyspecjalizowanego badania dotyczącego jakości oraz dostępności miejskiej oferty kulturalnej podczas wybranego wydarzenia.

Obecnie do repozytoriów systematycznie gromadzonych danych pierwotnych związanych z monitorowaniem jakości życia mieszkańców, poziomu ich uczestnictwa w kulturze, oceny jakości i dostępności miejskiej oferty kulturalnej należą:

- Raport o stanie miasta,
- Barometr Bielska-Białej,
- badania uczestników wydarzeń organizowanych podczas Dni Bielska-Białej,
- coroczne sprawozdania z działalności oraz raporty z prowadzonych przez jednostki kultury badań w działaniu,
- katalog wydarzeń „Pełna Kultura” publikowany w wersji cyfrowej i formie drukowanej,
- rozproszone dane generowane przez podmioty sektora turystyczno-rekreacyjnego.

Poziom realizacji celów strategicznych zawartych w dokumencie będzie monitorowany m.in. poprzez dane wtórne znajdujące się w repozytoriach Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Rekomenduje się przeprowadzenie w 2024 i 2029 roku badań społecznych i pozyskanie danych pierwotnych obejmujących:

- mieszkańców miasta – reprezentatywny sondaż diagnostyczny (nt. form uczestnictwa w kulturze, kompetencji kulturowych, dobrostanu, znajomości oferty kulturalnej, dostępności miejskich wydarzeń kulturalnych, kompetencji cyfrowych i medialnych, poczucia dobrostanu),
- artystów i pracowników sektora kultury – grupy fokusowe (nt. działalności artystycznej, kompetencji medialnych i cyfrowych, zadowolenia z wykonywanej pracy, sytuacji materialnej, możliwości samorealizacji, potrzeb środowiskowych),
- instytucje organizujące wydarzenia w zakresie ich dostępności dla obcokrajowców, osób z niepełnosprawnościami – audyt dostępności, spacer diagnostyczne.

Ewaluacja

Zgodnie z modelem zarządzania miastem realizacja strategii zostanie poddana ewaluacji z wykorzystaniem: danych statystycznych GUS, danych z raportów i sprawozdań przygotowywanych przez instytucje kultury, wydziały Urzędu Miejskiego w Bielsku-Białej oraz pozostałych jednostek miejskich; informacji i opinii pozyskanych z badań ankietowych mieszkańców.

Przewiduje się przeprowadzenie ewaluacji strategii w dwóch etapach:

- formatywnym – umożliwiającym śledzenie postępów realizacji celów, a także identyfikację punktów krytycznych wpływających na funkcjonowanie sektorów kultury w mieście – w 2028 roku,
- sumatywnym – umożliwiającym ocenę realizacji strategii, której wyniki zostaną wykorzystane do opracowania aktualizacji dokumentu.

Proces monitoringu i ewaluacji przyczyni się do wdrażania dokumentu oraz opracowania stałych źródeł informacji na temat zmian zachodzących w kapitale kulturowym i ludzkim miasta, finansowania sektora kultury, potrzeb środowiskowych.

Realizacja zadań związanych z pozyskiwaniem, administrowaniem, integracją oraz agregacją rozproszonych danych (pierwotnych i wtórnych), a także przygotowaniem bieżących raportów i analiz będzie podstawą dla stworzenia Obserwatorium Kultury Bielska-Białej, czyli zespołu koordynującego procesy monitoringu i ewaluacji *STRATEGII ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU*.

Tabela 11. Kluczowe wskaźniki relacji celów strategicznych *STRATEGII ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU*

Cele	Kluczowy miernik	Źródło danych	Wartość bazowa	Kierunek zmian wskaźnika do roku 2030
C1. INNOWACYJNE, WSPÓŁPRACUJĄCE, ROZWIJAJĄCE SVOJE AKTYWA PODMIOTY KULTURY W MIEŚCIE	Udział procentowy wydatków w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem	GUS BDL	2,8%	4,5%
	Odsetek mieszkańców pozytywnie oceniających ofertę kulturalną	Barometr BB	65% (2023)	70%

Cele	Kluczowy miernik	Źródło danych	Wartość bazowa	Kierunek zmian wskaźnika do roku 2030
C2. ROZWÓJ SPOŁECZNO-EKONOMICZNY MIASTA POPRZEZ WARTOŚCI KULTUROWE	Odsetek pozytywnie oceniających ofertę rozwijania zainteresowań związanych z kulturą dostępną w mieście	Barometr BB	44% (2023)	60%
	Liczba podmiotów gospodarczych działających w sekcji R	GUS BDL	513 (2023)	650
C3. BIELSKO-BIAŁA OŚRODKIEM KULTURALNYM O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM, WYKORZYSTUJĄCYM UNIKATOWE DZIEDZICTWO I OFERTĘ KULTURALNĄ	Liczba Imprez artystyczno-rozrywkowych	GUS BDL	12 (2023)	30
	Liczba wystaw w obiektach działalności wystawienniczej	GUS BDL	73 (2023)	120
C4. BUDOWA KAPITAŁU KULTUROWEGO BIELSKA-BIAŁEJ POPRZEZ EDUKACJĘ I KSZTAŁTOWANIE POSTAW	Liczba grup artystycznych	GUS BDL	142 (2023)	180
	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	dane UM	3,8 (2022)	4,0

Rozszerzeniem powyższych, kluczowych wskaźników monitorowania celów strategicznych *STRATEGII ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU* będą wskaźniki wpływu zdefiniowane w odniesieniu do celów operacyjnych. Wartości bazowe tych wskaźników powinny zostać określone w chwili rozpoczęcia wdrażania strategii, w oparciu o określony w zarządzeniu Prezydenta Miasta Bielska-Białej mechanizm przepływu informacji oraz wzory sprawozdań, na podstawie których Obserwatorium Kultury Bielska-Białej dokonywać będzie oceny stopnia realizacji strategii.

Tabela 12. Wskaźniki wpływu STRATEGII ROZWOJU KULTURY BIELSKA-BIAŁEJ DO 2030 ROKU

Cele	Kluczowy miernik	Metoda pomiaru	Kierunek zmiany wskaźnika do roku 2030
C1. INNOWACYJNE, WSPÓŁPRACUJĄCE, ROZWIJAJĄCE SWOJE AKTYWA PODMIOTY KULTURY W MIEŚCIE			
C1.1. Wysoka atrakcyjność instytucji kultury jako miejsc realizacji karier zawodowych	Przeciętna długość stażu pracy artystów i twórców w instytucjach kultury w mieście	raporty instytucji kultury	wzrost
C1.2. Potencjał techniczno-organizacyjny wspierający swobodę twórczą i atrakcyjność oferty kulturalnej miasta	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem instytucji kultury	sprawozdanie finansowe instytucji kultury, raport UM	wzrost
C1.3. Miasto przyciągające twórców, prestiżowe wydarzenia i innowacyjne projekty kulturalne	Liczba wydarzeń o znaczeniu ponadlokalnym organizowanych w mieście	raporty instytucji kultury, raport UM	wzrost
C1.4. Instytucje kultury centrami kreatywnymi przyciągającymi i skupiającymi środowiska kreatywne miasta i regionu	Liczba twórców i grup artystycznych stale współpracujących z instytucjami kultury	raporty instytucji kultury	wzrost

Cele	Kluczowy miernik	Metoda pomiaru	Kierunek zmiany wskaźnika do roku 2030
C1.5. Aktywność bielskich podmiotów kultury w sieciach i projektach współpracy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym	Liczba porozumień i partnerskich projektów zrealizowanych z innymi podmiotami i instytucjami działającymi poza miastem	raporty instytucji kultury, raport UM	wzrost
C2. ROZWÓJ SPOŁECZNO-EKONOMICZNY MIASTA POPRZEZ WARTOŚCI KULTUROWE			
C2.1. Kluczowe znaczenie kultury we wzmacnianiu kapitału ludzkiego i społecznego miasta	Liczba projektów organizowanych przez podmioty kultury opartych na współpracy z mieszkańcami	raporty instytucji kultury, raport UM	wzrost
C2.2. Kultura wspierająca włączenie społeczne i wyrównywanie szans rozwoju	Liczba projektów organizowanych przez podmioty kultury, adresowanych do grup wymagających wsparcia	raporty instytucji kultury, raport UM	wzrost
C2.3. Wzbogacanie struktury gospodarczej miasta przez biznesy oparte na kulturze	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w sektorze kreatywnym	GUS BDL	wzrost
C2.4. Atrakcyjna oferta turystyczna oparta na łączeniu walorów kulturowych	Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności	GUS BDL	wzrost

Cele	Kluczowy miernik	Metoda pomiaru	Kierunek zmiany wskaźnika do roku 2030
i przyrodniczych miasta			
C2.5. Partnerstwa podmiotów lokalnych kreowane wokół aktywności kulturalnych	Liczba projektów partnerskich w obszarze kultury, realizowanych przy wsparciu środków budżetu miasta	raport UM	wzrost
C3. BIELSKO-BIAŁA OŚRODKIEM KULTURALNYM O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM, WYKORZYSTUJĄCYM UNIKATOWE DZIEDZICTWO I OFERTĘ KULTURALNĄ			
C3.1. Zróżnicowana, systemowa oferta kulturalna wspierająca realizację aspiracji i atrakcyjnych stylów życia przez mieszkańców	Liczba stałych form aktywności mieszkańców oferowanych przez instytucje kultury	raporty instytucji kultury	wzrost
C3.2. Dogodne warunki dla realizacji aktywności kulturalnych przez podmioty z miasta	Odsetek ocen wysokich wśród podmiotów, grup i twórców oceniających możliwości rozwoju i funkcjonowania w mieście	raporty instytucji kultury	wzrost
C3.3. Przestrzenie publiczne z wyeksponowanym, ożywianym działalnościami kulturalnymi dziedzictwem kulturowym miasta	Liczba wydarzeń organizowanych w przestrzeniach publicznych	raporty instytucji kultury, raport UM	wzrost

Cele	Kluczowy miernik	Metoda pomiaru	Kierunek zmiany wskaźnika do roku 2030
C4. BUDOWA KAPITAŁU KULTUROWEGO BIELSKA-BIAŁEJ POPRZEC EDUKACJĘ I KSZTAŁTOWANIE POSTAW			
C4.1. Wysokie kompetencje kadr instytucji kultury i środowisk twórczych	Liczba nagród i wyróżnień otrzymanych przez pracowników instytucji kultury w mieście	raporty instytucji kultury, raport UM	wzrost
C4.2. Edukacja kulturalna podnosząca kompetencje kulturowe mieszkańców i wspierająca świadome uczestnictwo w kulturze	Liczba uczestników i projektów podnoszących poziom wiedzy o potencjałach i zasobach kultury w mieście	raporty instytucji kultury, raport UM	wzrost
C4.3. Wysoki poziom świadomości mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego Bielska-Białej	Liczba projektów edukacyjnych adresowanych do mieszkańców, w szczególności młodzieży, w zakresie wiedzy o dziedzictwie kulturowym miasta	raporty instytucji kultury, raporty placówek, edukacyjnych, raport UM	wzrost

Źródło: opracowanie własne